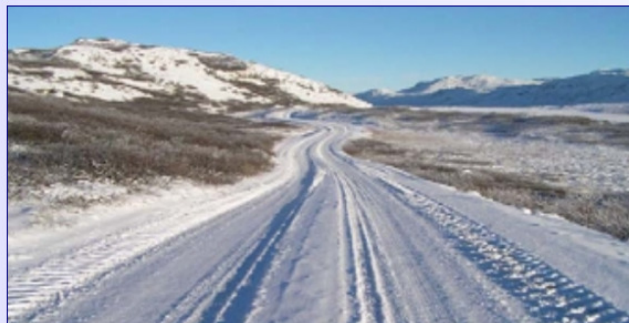

Ineqarnermut Attaveqarnermullu pisortaqaqfik
Direktoratet for Boliger og Infrastruktur

Periarfissat Pillugit Nassuiaat 2007

Ukiuunerani Ataatsimiinneq 2007

Imarisai

Ilusiliat	4
Ilanngussat	4
Siulequt	5
Siunertaq imaalu	8
Nassuiaatip imarisai	10
Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngatillugu naliliinerit	10
Aningaasalersuineq	11
Inerniliinerit	13
Angallaneq pillugu ingerlatsinermik iliuusissatut pilersaarut – killiffik	15
Imm. 1: Angallannerup iluani suliassat qaleriiaat annikillisinneqarnerat	16
Imm. 2: Mittarfiit aaqqissuussaannerinik allannguineq	17
Imm. 3: Namminersornerullutik Oqartussat inuiaqatigiillu angallannermi sullissinernik pisisarnissaasa siunnerfigineqarnera	17
Imm. 4: Nunap immikkoortuini ataasiakkaani angallassisarneq akulikinnerusoq ingerlalluarnerusorlu	18
Imm. 5: Angallannerup qitiusumik pilersaarusiorneqarnerata nukittorsarneqarnissaa aamma angallannerup iluarsineqartarnissaa	18
Sanaartugassat aalajangersimasut	19
Katitigassaq 1 – Umiarsualivinnik piorsaaneq	19
Katitigassaq 1 – Umiarsualivinnik piorsaaneq	20
Nuuk	20
Sisimiut	23
Ilulissat	24
Uummannaq	25
Kalaallit Nunaata Kujataa	27
Annertusaanissamut pilersaarut ukiunut agguarlugu	28
Katitigassaq 2 – Kalaallit Nunaannut isaariaq pingaarneq	30
Kangerlussuaq, Sisimiunut aqqusineqarluni	30
Nuummi mittarfik nutaaq	33
Nuummi mittarfiup 1.799 meterinut tallineqarnissaa	33
Nuummi mittarfiup 2.200 meterinut tallineqarnissaa	33
Nuummi Angisunnguami mittarfissaq nutaaq 3.000 meterinik takissusilik	34
Nuup eqqaani Akiani mittarfissaq nutaaq 3.000 meterinik takissusilik	35
Nuuk Kangerlussuarlu pillugit inerniliinerit	37
Nuummi mittarfimmut aamma Kangerlussuup Sisimiullu akornanni aqquserniassamut tunngatillugu inassuteqaatit	38
Katitigassaq 3 – Nunap immikkoortuinut isaariat	39
Ilulissani mittarfik nutaaq	40
Ilulissani mittarfik 1.199 meterinut tallineqassaaq	40
Ilulissani mittarfiup 1.799 meterimut tallineqarnissaa.	40
Kalaallit Nunaata Kujataa	41
Tasiilaq	43
Ilulissanut, Kujataanut Tasiilamullu tunngatillugit inerniliinerit	44
Ilulissanut, Kujataanut Tasiilamullu tunngatillugu inassuteqaatit	44
Katitigassaq 4 - Najukkani angallannermik pitsanngorsaaneq	46
Nerlerit Inaanni mittarfiup Ujarassuarnut (Ittoqqortoormiit) nuunneqarnissaa	46
Illoqarfinni minnerni sanajuminartunik mittarfiliortiterneq	48
Naggasiineq	49

Ilusiliat

Ilusiliaq 1: Naalakkersuisut Angallanneq pillugu ingerlatsinermik nassuiaataannik takussutissiaq	8
Ilusiliaq 2: Nuummi nunaminertat containerersorfiit	21
Ilusiliaq 3: Umiarsualiviup Qeqertaani umiarsualivik nutaaq – Qeqertaq Avalleq	22
Ilusiliaq 4: Sisimiuni aalisariutinik talittarfiup allilernerqarnissaa qaqqamillu qaartiterinissaq	23
Ilusiliaq 5: Ilulissani umiarsualivimmik annertusaaneq	24
Ilusiliaq 6: Ummannami umiarsualivimmik annertusaaneq	25
Ilusiliaq 7: Qaqortumi umiarsuarnut Atlantikukkoortatitut talittarfik nutaaq	27
Ilusiliaq 8: Angusunnguami mittarfissaq nutaaq 3.000 meterinik takissusilik	35
Ilusiliaq 9: Akiani mittarfissaq nutaaq 3.000 meterinik takissusilik	36
Ilusiliaq 10: Mittarfiup 1.199 meteriusup inissiffissaa	40
Ilusiliaq 11: Mittarfiup 1.799 meterip inissiffissaa	41

Ilangussat

- Ilangussaq 1: Umiarsualiviit annertusaaffigineqarnissaat pillugu nassuiaat, Maj 2006
- Ilangussaq 2: Sisimiuniit Kangerlussuarmut aqqusineq pillugu nalunaarussiaq, December 2004
- Ilangussaq 3: Nuummi Ilulissanilu siunissami mittarfiliassanut aaqqiissutissat pillugit teknikkikkut, timitaliinissamut aningaasaqarnikullu naliliineq, September 2006

Nunarsuarmioqatigiit imminnut qanilliartuinnarnerat nunarsuarmut annertunerusumik ammaassivoq, tamanalu nutaanik Kalaallit Nunaannut periarfissaqalersitsivoq unammilligassaqartitsilerlunilu. Taamaattorli Kalaallit Nunaanni nunarsuarmioqatigiit imminnut qanilliartuinnarnerisa periarfissiissutigisai atorluarneqassap-pata piunasaqaatit arlallit naammassineqarsimasussaapput, taamaalilluta nunarsuarmioqatigiit imminnut qanilliartuinnarneranni pisunik katataassannginnatta. Piunasaqaatini taakkunani pingaarneq tassaavoq nioqqutissat inuillu sukkasuumik akikitsumillu assartorneqarsinnaanissaannut periarfissaqartitsinissaq.

Inatsisartut 2006-imi upernaakkut ataatsimiinneranni Naalakkersuisut umiarsualivitsinnik annertusaanissamik pilersaarutinik saqqummiussipput, tassanilu pissutsit piaarnerpaamik pitsanngortinneqarnissaat pisariaqartinneqartoq erseqqissaatigaat. Naalakkersuisut isumaat malillugu Inatsisartut 2006-imi upernaakkut ataatsimiinneranni isummersuutit taakku paasilluarneqarput, aammalu suliassat aallartereerput.

Taamaattumittaaq Naalakkersuisut naatsorsuutigaat sakkussaq pingaarutilik, inuiaqatigiinni ineriartornermik annertusititsisussaq tassaammat angallannikkut sanaartukkanut, akikinnerusumik pitsaanerusumillu angallanneq aqqutigalugu ani-ngaasaqarnermik patajaatsumik piffissamut ungasissumut iluaqutaasussanut isumatusaartumik aningaasaliisarnissap nassuerutigineqarnera Inatsisartut annertuumik isumaqatigissagaat.

Periarfissat pillugit nassuiaammi matumani apeqqutit qitiusut ilagaat, qanoq iliorluta sanaartugaatitta ilusilersugaanerannik allannguinnikkut inuiaqatigiit kalaallit siumut ineriartornerannut iluaqutaasussanik pilersitsinnaanersugut. Tamanna umiarsualiviutitsinnut, najukkami inuussutissarsiutit ilusilersugaaneranni qitiusutut inissisimasunut, aammalu mittarfiutitsinnut, nunap iluani taamatullu nunani tamalaani avatangiisitsinnut atasutaasunut atuuppoq.

Mittarfinnut, ilaatigut Narsarsuarmi Kangerlussuarmilu inissisimasunut tunngatillugu oqaluttuarisaanikkut qilersorsimaffiit atlantikoq qulaallugu timmisartuussisarnermut aalajangiisuunermik saniatigut, aammattaaq nunap iluani silaannakkut angallassinitsinni periarfissanut killilersuutinullu annertooujussuarmik sunniuteqartarput. Inuussutissanik assartuilluni timmisartuussinerit amerlassusaat aammalu Atlantikoq qulaallugu timmisartunut mittarfiit inissisimaffii timmisartut naapertuutinnigsumik angalasarnerinik usilersueqqittarnermullu aningaasartuutinik qaffaseqisunik kinguneqarsimapput. Ilaasut pingajorararterutaasa marluk missaat Nuummut Ilulissanulluunniit ingerlaqqittussaasarput, aammalu Kangerlussuarmut Kangerlussuarmiillu "immikkut timmisartuussisarneq", inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu iluaqutaasumik peerneqarsinnaagaluarpoq. Naalakkersuisut isumaat malillugu nunap immikkoortuini mittarfiliortitertoqareerpat, tassalu kingullermik Paamiuni, Kalaallit Nunaannut tassanngaanniillu timmisartuussisarnermi sinaakkutissat, taamaalil-lutalu angallassinermi ilaasartunit kaaviaartitat amerlinissaannut periarfissat misissuiffiginerusariaqarigut.

Ukiuni kingulliunerusuni nunarsuarmi avatangiisitsinni silaannakkut angallassinermi atugassarititaasut allannguuteqangaatsiarsimapput, ilaatigut silaannakkut angallassinerep ammanerulersinneqarnerata, unammillernerup annerulernerata aammalu ingerlatseqatigiiffiit akikitsunik tuniniagalit annertusinerisa kingunerisaanik. Timmisartuutileqatigiiffitoqqat matusarput, allat aqqjissuuteqqinneqartarput nutaallu annertusiarlorlu-tik, angallaviit atorunnaarsinneqartarput allallu pilersinneqartarlutik. Nunat amerlanerpaartaanni timmisartuu-tileqatigiiffitoqqat arlaqartut tatineqariartuinnarput, aammalu mittarfiit aqqutinik nutaanik ilaasunillu pilersaari-

niarlutik sakkortuumik unammilleqatigiipput. Tamanna innuttaasunut nalinginnaasunut bilitsit akikinneruler-nerisigut angalanissamullu periarfissanik amerlanerulerisigut sunniuteqarpoq.

Pissuseq taanna Kalaallit Nunaanni assartuineramik inuussutissarsiuteqarnermi atuutinngilaq, aammalu pis-sutsip taassuma nammineerluni ineriartornissaa ilimanaateqanngilaq. Taamatut pisoqarnissaanut ilaasartut ikippallaarput. Kalaallit Nunaanni timmisartumik angallassinermi atugassarititaasut pitsanngorsarneqassap-pata, aammalu ilaasut amerliartorfigisaannik bilitsillu akikilliarforfigisaannik kaaviaartitsineq pitsaasoq taa-maaginnassappat pimoorussilluni tamakkiisumillu isiginnilluni suliniuteqarnissaq pisariaqarpoq.

Kalaallit Nunaanni silaannakkut angallassinermi ineriartorneq pitsaasoq imminermi nukittuunngortitsissaaq. Ornigassanut timmisartuussisarnerillu akulikissusaannut ilaasut amerlassusaat apeqquataassapput. Taa-maattumik ilaasartut amerlanerulerisita timmisartuussinerit akulikinnerulersissinnaavai ornigassallu amer-lanerulersissinnaallugit. Angallaviit amerlanerusut timmisartut tikittarneri timmisartuussinerillu amerlaneruler-pata tamanna ilaasut amerlanerusut ilaarusuttalernerinik kinguneqassaaq. Aqquutit nutaat pilersinneqarneri nutaamik ineriartortitsinissamut tunngaviliisinaapput, naggataagullu innuttarisatsinnut angallanneqarnissa-mut periarfissanik pitsaanagerusunik pilersitsisoqarsinnaalissalluni. Tamatumunnga atatillugu Kalaallit Nu-naannut tassanngaanniillu aqquutit atorlugit angallannerit amerlineqassappata, tamanna nunap iluani angal-lassinermut nunamut tamarmut iluaqutaasumik sunniuteqartussaammat maluginiassallugu pingaaruteqar-poq.

Kalaallit Nunaanni timmisartuussinerup ineriartornera illoqarfinni assigiinngitsuni innuttaasut inuussutissar-siutinillu ingerlataqartut qanoq periarfissaqarnerinut pingaaruteqartorujussuuvoq. Tassunga soorunami ta-kornariaqarneq ilaavoq, kisiannili aamma aalisakkanik nutaanik avammut assartuinermik aallarnisaaneq sanaartukkat ilusilersugaanerisa eqqarsaatigilluakkamik aaqjissuunnerisigut iluaquserneqartussaavoq. Allaammi aatsitassarsiorneq ilinniartitaanerlu eqqarsaatigalugit nunarsuarmi avatangiiserisatsinnik toqqaan-nerusumik attaveqalerneq annertuumik pissarsiffigisussaavarput. Kalaallit Nunaata unammillersinnaane-ra pitsaanerulersinneqassappat, inuussutissarsiutinik ingerlataqarfiusuni taakkunani pitsaasumik timmisar-tukkat attaveqarsinnaaneq pisariaqarluinnartussaavoq. Takornariat amerlinerisa takornariarfinni ataasiak-kaani ineriartortitsinermut iluaqutaanerata saniatigut takornariat angallanneqartut innuttaasunik kalaallinik pitsaanagerusumik akikinnerusumillu angallassinissamut tunngaviliisoqassaaq. Taamaattumik maannangaq siunissaq eqqarsaatigineqalerpat tamanna iluaqutigineqarluassaaq.

Angallannerup ilusiligaaneraniq allannguinerup 2006-imeersup toqqaannanngitsumik kingunerisaanik ilaati-gut silaannakkut angallassisut akornanni suliniutit pissanganartut arlallit isiginnaartuuffigisarsimavagut, taak-kununnga Arctic Umiaq Line-p aasaanerani Københavnimut tassanngaanniillu timmisartuussisarnermik pilersitsinera ilaalluni. Suliniutit taamaattut Air Greenlandip tunisassiaanut pioreersunut aammalu Baltimoremut angallaffimmut nutaamut ilaqartinneqarlutik kalaallit silaannakkut angallassinera ineriartorneranut kaam-mattueqataasussaapput.

Angallannerup ilusiligaanera inuiaqatigiinnut kalaallinut tamanut inuiaqatigiinnilu innuttaasunut ataasiakkaa-nut pi-ngaaruteqartorujussuuvoq.

Taamaattumik ataatsimoorluta angallannitta ilusilersugaanerani sanaartugassanut periaasissanik pilersitsi-nissarput pingaaruteqarpoq. Angallannermut sanaartukkat ineriartortinneqarnissaanut patajaatsumik piffis-sarlu ungasissoq eqqarsaatigalugu aningaasaliinissamut pilersaarusiornikkut ersarissuseq siulittuteqarsin-naassuserlu qulakkeerneqassaaq, aammattaarlu taamaalilluni innuttaasut, angallassisartut, takornariartitsi-sartut inuussutissarsiutinillu allanik ingerlataqartut suliniutit aningaasaliiffissallu suut aallartinneqarsinnaane-rinut pilersaarusiorsinnaalernissaat qulakkeerneqassalluni. Taamaattumik kaammattuutigissavara Inatsisar-tuni naalakkersuineramik suliaqartuusugut ataatsimiinnerni tulluuttussani siunissami angallannikkut atortoris-

saarutigut pillugit isumaqatigiinnissarput angullugu oqallisissasugut, aammalu ataatsimoorluta isumaqatgiinneq taanna nunap iluani naleqquttunngorlugu atuutsilerniassagipput.

Angallannerup ilusiligaanera annertuumik allannguiffiqineqareerpoq, ilimanarluinnarporlu ukiuni tulluuttuni allannguisarnerit suli annertunerusut pisarsinnaasut.

Neriutigaara Inatsisartut Naalakkersuisut peqatigalugit allannguinerit taakku allannguinerit pitsaasutut ilusilerneqarnissaat suliniutigiumaaraat.

Jørgen Wæver Johansen

Naalakkersuisut angallanneq pillugu ingerlatsinermut politikkiat aningaasaqarnikkut qilersorsimajunnaarnis-samik anguniagaqarnerup angunissaanut ikorfartuutaassaaq.

Tassa taanna iliuusissatut pilersaarusionermi Inatsisartut 2004-mi ukiakkut ataatsimiinneranni angallanneq pillugu ingerlatsinermik nassuiaammik Naalakkersuisut saqqummiussineranni tunngavigineqarpoq, taannalu aamma periarfissat pillugit nassuiaammi matumani tunngavigineqarluni. Eqqoqqissaartumik oqaatigalugu Periarfissat pillugit nassuiaat iliuusissatut pilersaarummi piffissaq 2-p naammassineqarnissaanut ilaavoq, tassumalu taaguutigaa "Nunap immikkoortuisa akornanni aamma Kalaallit Nunaanniit Danmarkimut nuna- nullu avatangiiserisatsinnut angallannermi attaveqaatit pitsaasut pilersinneqarnissaat siunnerfigalugu mittar- fiit aaqqissuussaaneriniq allannguinnissaq aamma umiarsualivinnik alliliinissamut pilersaarutip akuerineqar- nissaa".

Periarfissat pillugit nassuiaat manna tassaavoq attaveqaateqarnermi sanaartugarpassuit, ukiuni kingulliune- rusuni oqallisigineqartartut pillugit ataatsimut aaqqissuussaasumik takussutissiaq, taannalu allamik ilaqartin- nagu atuarneqarsinnaavoq. Nalunaarusiat pingaarutillit ilanngussatut ilaliunneqarput. Periarfissat pillugit nassuiaateqarnermi siunertaavoq, siunissami attaveqaateqarnermi periarfissat suut isumaliutersuutigi- sariaqarnerigut takutinnissaa.

Ilusiliaq 1: Naalakkersuisut Angallanneq pillugu ingerlatsinermik nassuiaataannik takussutis- siaq

Naalakkersuisut naatsorsuutigilluinnarpaat tamaani nunatsinni angallannermi attaveqaatit tunngaviusut pitsanngortinnerisigut annertuunik sipaagaqarsinnaassalluta aammalu ineriartortitsinissamut periarfissanik pissarsisinnaassalluta. Angallanneq pillugu ingerlatsinermik nassuiaammi 2004-meersumi iliuusissat pilersaarutip saqqummiunneqarnerani tamanna naatsorsuutigineqareerpoq, aammalu tamanna iliuusissat pilersaarutip immikkoortuata aappaani, maanna suliarineqartumi siunertaavoq.

Iluaqtissat taakku pitsaanerpaamik pissarsivigineqarnissat siunertaralugu, attaveqaatit pillugit pilersaaruterpassuit nunatsinni suliarineqartussat siunnersuutigineqartut inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutissaasa misissoqqissaarnissat Naalakkersuisunit pingaartinneqarpoq. Taamaattumik Naalakkersuisut Danmarks Tekniske Universitet suleqatigalugu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngasunik takussutis-sionnissamut sakkussamik atortorissaarluartumik ineriartortitsisimavoq.

Takussutis-sionnissamut sakkussaq – ”Kalaallit Nunaanni angallanneq pillugu takussutissiaq: Aalajangernissamut sakkussaq”, ”TBG-model”-imik taaneqartoq – 2006-2007-imi ukiap ukiullu ingerlanerani ator-neqalis-saaq, taamaattumillu piffissap sivikitsuinnaap iluani attaveqaateqarnermi sanaartugassat assigiinngitsut sanaartoneqarnerini inuiaqatigiinnut iluaqtissanut naatsorsukkat pimoorussamik suliaasut pissarsiarisinaalissavagut.

Tamatuma pinnginnerani suliassat suut aallarniutaasutut misissorneqassanersut, suliassat assigiinngitsut suut qanoq annertutigisumik misissuiffigineqareernersut, kiisalu suliassat suut maannangaaq aallarniutitut inerniliiffigineqarsinnaanersut pillugit ataatsimoortumik Inatsisartunut ilisimatitsinissaq Naalakkersuisunit pingaartinneqarpoq. Taamaattumik Naalakkersuisut periarfissat pillugit nassuiaat manna suliarisimavaat.

Periarfissat pillugit nassuiaat sanaartugassanut takussutissiatut ilusiligaavoq, tassanilu suliassat assigiinngitsut, maannamut ilisimasaagallartut maannamullu inerniliissutaagallartut Inatsisartunut saqqummiunneqarput. Taamaalilluni Inatsisartut suliassanut aalajangersimasunut pitsaasumik paasisaqarnissamut periarfissinneqarput, aammalu Inatsisartut attaveqaateqarnermut tunngatillugu suliassat ingerlaqqinnissaanik aalajangiinissamut pitsaasunik tunngavissinneqarlutik.

Periarfissat pillugit nassuiaammi matumani siunertat marlunnet avitaapput:

Siullermik Kalaallit Nunaata aningaasaqarnera pillugu siunnersuisooqatigiit inassutaat naapertorlugit attaveqaatinut pilersaaruteerpassuit inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut naleqqiullugu nalilersueqqissaartoqar-nissaa Naalakkersuisunit pingaartinneqarpoq. Attaveqaatit inuiaqatigiinni naleqassutsimik pilersitsiniarluni sanaartorneqartarput, naleqassutsillu taassuma annertussusaa sanaartornermut aningaasartuutit peqati-galugit attaveqaatinik sanaartornissaq isumassarsiatut pitsaasuunersoq aalajangernissamut pingaaruteqar-poq. Taamaattumik inuiaqatigiit ani-ngaasaqarnerannik misissueqqissaarnissaq pingaaruteqarpoq.

Aappaattut eqqarsaatersuutini isumassarsianillu Inatsisartunut saqqummiussinissaq Naalakkersuisunit pingaartinneqarpoq. Naalakkersuisut suliamik aallartinneqartumik ammasumik saqqummiineq manna aqqu-tigalugu attaveqaatinut sanaartukkat pillugit nunap iluani isummat naapiffiat, Naalakkersuisut 2007-imi uki-akkut ataatsimiinnermut siunnersuutitut saqqummiussassatut naatsorsuutigisaat pillugu pilersitsiviusumik suleqatigiinnissaq kaamattuutigaat.

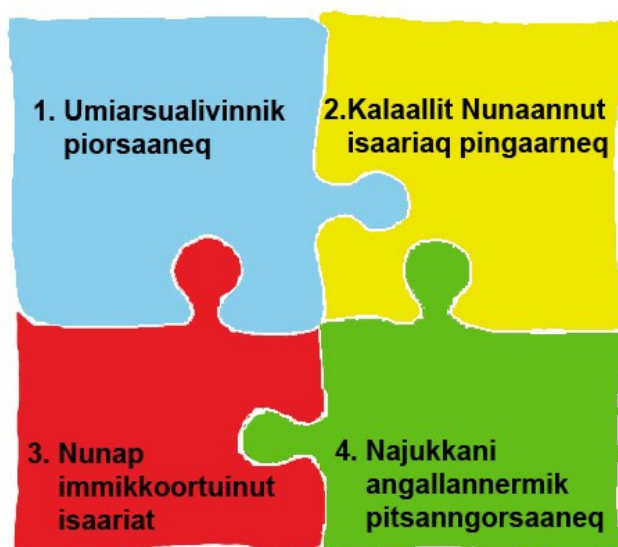
Nassuiaatip imarisai

Kapitalimi tullermi, tassalu kapitali 2-mi Periarfissat pillugit nassuiaammi inerniliinerit takuneqarsinnaapput.

Kapitali 3-mi angallanneq pillugu ingerlatsinermi iliuusissatut pilersaarummi, siuliani taaneqareersutut Naalakkersuisut angallanneq pillugu ingerlatsinermik politikkiannut tamakkiisumut pingaarnertut sinaakkusiisummi killiffiit nassuiarneqarput.

Kapitali 4-mi sanaartugassatut suliassat aalajangersimasut, angallannermi atortunik qitiusunik pitsanngorsaanissap anguniagaqarfiusumik pilersaarusiernerani tulleriarlugit katitigaasut nassuiarneqarput. Kapitalimi tassani umiarsualivinnik piorsaanissamut pilersaarut, 2006-imi Inatsisartut upernaakkut ataatsimiinneranni oqallisigineqartoq, kiisalu Kalaallit Nunaanni silaannakkut angallassinermi ilaasunut qitiusumik eqiteruffiusut nukittorsarneqarnissaannik pisariaqartitsineq eqqaallatsiarneqarput.

Naalakkersuisut sanaartugassanut iliuusissatut pilersaarummi katitigassat sisamat pingaarnertut pingaarnertut toqqarpaat: Umiarsualivinnik piorsaaneq, Kalaallit Nunaannut isaariaq pingaarneq, Nunap immikkoortuinut isaariat

Kapitali 5-imi aalajangiiniarluni suliap ingerlaqqinnissaa, kiisalu nunap iluani isummat naapinnissaannik pisariaqartitsineq isumalluutissanik aallussiffiusoq, aammalu ukiuni tulliuttuni patajaatsumik ersarissumillu pilersaarusiornissamik qulakkeeriffiusoq nassuiarneqarput.

Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngatillugu naliliinerit

Inuiaqatigiit killilinnik aningaasatigut isumalluutissaqarput. Taamaattumik aningaasaliiffissatut – suliniutissanullu allanut – siunnersuuterpassuit akornanni tulleriarisoqartariaqarpoq. Naapertuuttunik aalajangiisarnissaq anguneqassappat suliassat ataasiakkaat iluaqutissartaannik ajoqutissartaannillu tulleriaraluni nalilersuisoqartariaqarpoq.

Immikkoortumi tassani politikikkut tulleriarinermi attaveqaatinut tunngatillugu suliassat assigiinngitsut akornanni toqqartuisoqassaaq, tassanilu eqqarsaatigineqartussarpasuit politikkimut taamatullu aningaasaqarnermut tunngasut ilaatinneqassapput. Eqqarsaatigineqartussat taakku avatangiisinut aningaasanullu

inatsimmut, nunap immikkoortuani politikkeqarnermut aningaasalersuinernulluunniit, kiisalu inuiaqatigiit annertunerusumik isigineqarnerinut tunngasinnaapput. Taakku ilaat inuiaqatigiit aningaasaqarnerinik nalilersueqqissaarnermi ileqqusutut ilaatinneqanngillat, tamatumunngali taarsiullugu inaarutaasumik aalajangii-nissamat tapertaassallutik.

Inuiaqatigiilli aningaasaqarnerannik nalilersueqqissaarneq angallannermi pilersaarusionerup ingerlaneranut tapiliussatut attuumassuteqarnerpaavoq. Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngatillugu periaatsini iluaqu-tissat ajoqutissallu nalilersorneqarnissaat anguniarneqartarpoq. Tamanna tunngavigalugu suliassatut siun-nersuutip inuiaqatigiinnut naleqassusissaa naatsorsorneqarsinnaavoq.

Angallannermut attaveqaatit piffissamat ungasissumut isigineqarnerini inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik naliliisarnerni oqaluttuarisaaneq tunngavigalugu ilusilersuisarnerit peerneqarnissaat qulakkeerneqartussaa-voq. Attaveqaatit aningaasaqarnikkut eqqarsaatersuutit piffissamat sivikinnerusumut tunngatinneqartut eq-qarsaatigalugit ingerlatiinnarneqartut, tamatumali peqatigisaanik assartuinermi aningaasaqarnermik pit-saangitsumik atatitsiinnartut inuiaqatigiit aningaasaqarneranni tunngaviusutigit allannngortinneqarsinnaaler-lutik takutinneqarsinnaalissapput.

Periarfissat pillugit nassuiaammi matumani sanaartugassatut suliassat saqqummiunneqartut amerlanersaat naliliiffigineqarneri naliliinerugallartutut iluseqarput. Tassalu suliassat siunissami ineriartortitsinissamat periar-fissaasinnaasutut saqqummiunneqarput. Kisiannili Kalaallit Nunaannut isaariat pingaarnerit aamma Nuummi Kangerlussuarmilu sanaartugassat takussutissiornerinut isumasioqatigiinnerit suleqatigiissitallu suliassat tunn-gavigalugit annertunerupput, maannangaarlu angallannermut aningaasaqarneq isigalugu angallannikkut qitiusumik katersuuffiusoq sumut inissinneqarsinnaanersoq ersarissumik takussutissaqarluni.

Inatsisartut Naalakkersuisullu inaarutaasumik aalajangernissaasa qalliarthonerani aalajangernissamat tunn-gavissiaq kusassarneqarsinnaavoq, sulilu sukumiinerusumik suliarineqarsinnaalluni. Taamaallunissaaq suliap ingerlanerani nalornissutaasinnaasut, suliassat ataasiakkaat misissuiffigeqqissaarnerinut attuumassu-teqartut pitsaanerusumik ilisimaneqalernissaat anguneqarsinnaavoq.

Periarfissat pillugit nassuiaasiornermi matumani siunertaavoq 2007-imi attaveqaatinut sanaartukkat pillugit nunap iluani isummat naapiffiannik aalajangiinissap ingerlanissaanut aalajangersaanissaq, tassanilu taanna tunngavigalugu suliassanut aalajangersimasunut tunngatillugu inaarutaasumik aalajangernissaq pineqanngi-laq. Periarfissat pillugit nassuiaammi angallannermut sanaartugassat, siunissamat qanittumut aalajangiiffigi-sassatut Naalakkersuisut pingaartitaat erseqqissarneqarput.

Aningaasalersuineq

Naalakkersuisut naatsorsuutigaat sanaartugassat inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut iluanaarutigisinnaasaan-nik uppersaatissaqarluartut, pingaartumik ingerlatsinermi aningaasaqarnikkut iluaqutissanik nassataqar-tussat Inatsisartunit tapersorsorneqarumaartut. Taamaattumik suliassat assigiinngitsut aallaqqaammut inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut naleqqiullugit misissoqqissaarneqartassapput, tamatumalu kingorna ingerlatsinermi aningaasaqarneq pillugu misissueqqissaarnermik ilallugit suliassanut pilersaaruterpiamik sanasoqassalluni.

Aningaasalersuutissat ilaannut iluaqutissatut sanaartukkat pioreersut ingerlatseqatigiiffittut ilusilikkanut, sa-naartukkat nutaat ingerlanneqarnerinik tiguisussanut ilanngunneqarnissaat eqqarsaatigineqarpoq. Taama-tulli iliornissaq kissaatigineqarpat, suliassaqarfimmi inatsisitigit tunngavissamik aalajangersimasumik atuut-sitsilernissaq pisariaqassaaq.

Atuisut tamakkiisumik ilaannaasumilluunniit akiliuteqartinneqartarnissaat isumaliutersuutitut ilaatinneqartariaqarpoq. Atuisut akiliuteqartinneqartarnerat sakkugissallugu isumatusaarnerusinnaavoq, taamaaliornikkut aningaasaliinissamut aningaasartuutissat atuisunut siaruartinneqassammata, ataatsimut isigalugu akileraartartuinnarnut akiligassanngortinneqarnatik. Kisiannili atuisut qaffasissumik akiliuteqartinneqartalernerat ilaasut amerlinissaannik naatsorsuuteqarnermik kinguartitsisinnaavoq imaluunniit unitsitsilluinnarsinnaalluni, tamannalu ajornartorsiutinik naaffeqanngitsunik ilaasut ikilinerinik atuisullu qaffasinnerusumik akiliisalernerinik kinguneqartunik aallartitsisinnaavoq.

Aningaasalersueriaaseq qanorluunniit ittoq atorneqassagaluarpat, Naalakkersuisut inuiaqatigiinni tamarmiu-suni ineriartornissamut kaammattuutitut inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu angallannermut atortunut ingerlalluarsinnaasunut aningaasaliinissaq pisariaqartissammassuk tamanna qularineqassanngilaq.

Kinguliani allassimasut tunngavigalugit Naalakkersuisut attaveqaateqarnermut politikkimut tunngatillugu imatut inerniliissuteqarput.

- Umiarsualiviit pillugit nalunaarussiaq 2006-imi upernaakkut ataatsimiinnermi saqqummiunneqarpoq, aammalu taanna tunngavigalugu Naalakkersuisut umiarsualivinnik piorsaaniarlutik suliatic ingerlateqqippaat. Paasissutissat nutaat Nuummi suliassat aamma Ummannami nunniukkamut tunngatillugu annikitsunik allannguinnissat isumaqatigiissutaanerisa annertunerulernerinik kinguneqarput. Naalakkersuisut maannarpiaq Nuup Kommunea suleqatigalugu Nuup Umiarsualiviata avataanit aningaasalersorneqarnissaanik qulakkeeriffiusussamik suliassanut pilersaarusiortup, taamaalilluni Nuup Umiarsualivianik annertusaanerup Nunap Karsiat annertuumik artukkissanngimmagu.
- Kalaallit Nunaannut isaariassaq pingaarnaq eqqarsaatigalugu Nuuk Kangerlussuarmut naleqqiullugu sallitinnegartariaqarpoq. Sisimiuniit Kangerlussuarmut aqqusinniornermi sinerissami angallaneq akisuumik allanngortinneqartariaqassaaq, kiisalu inuiaqatigiit nunanit tamalaaniit nunap sinneranut attaveqarnerit piffissaajarnangaatsiartut akuerisariaqassavaat. Allaammi Sisimiunut angallaneq timmisartumik nalunaaquttap akunnera ataaseq ingerlaffiusartoq aqqusinikkut nalunaaquttap akunnerinut pingasunut sivitsorneqassaaq. Isummat naapiffissaat inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu naleqqunnerpaaq maannarpiaq tassaavoq Nuummi mittarfiup maanna inissisimaffigisaata 2200 meterinut tallineqarnissaa, imaluunniit Akiata tungaanut sullorsualiorluni atassusiinissaa. Naatsorsukkat taakku 2006-2007-imi ukiap ukiullu ingerlanerani misissoqqinneqassapput. Qanittukkut suleqatigiissitamik pilersitsisoqarpoq, Nuummi suliassanut marluusunut taakkununga pilersaarusiornernik, ingerlatsinermut aningaasaqarnerup iluanaaruteqarfiusinnaanerani tunngaveqartunik suliaqartussanik.
- Nunap immikkoortuini isaariat misissuiffiqineqarnerini inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut naatsorsukkat maanna ingerlanneqartut eqqarsaatigalugit, Ilulissani maanna mittarfiusup 1799 meterinut tallineqarnissaa inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut aaqqiissutissatut pitsaanerungaatsiassaaq. Taamaattumik taanna sananeqartariaqaraluarpoq. Soorlumi taama Nuummi pisoqartoq, tassani aamma qanittukkut suleqatigiissitaliortoqarpoq, suliassamut tassunga pilersaarusiornernik, ingerlatsinermut aningaasaqarnerup iluanaaruteqarfiusinnaanerani tunngaveqartumik suliaqartussanik. Kalaallit Nunaata kujataani siunissami suliassat pissanganartut takuneqarsinnaalereeraluartut, misissueqqissaarnerit inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut tunngasut suli ima angusaqarfiutiginnigilat, allaat Naalakkersuisut aaqqiissutissanik aalajangersimasunik inassuteqarsinnaalersimallutik. 2007-imi upernaakkut missingersuutit pillugit ataatsimeersuarnissaaq sioqqullugu Kalaallit Nunaata kujataani attaveqaatit inuiaqatigiit aningaasaqarnerat tunngavigalugu misissoqqissaarneqarnerinik inaarutaasumik piareersimasoqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq. Tasiilaq Tunumi isaarissatut pingaarnertut atuutereerpoq, Naalakkersuisullu suleqatigiissitamik piaartumik pilersitsissapput, Tasiilami annerusumik mittarfiliornikkut suliniutini misissueqqissaarnenilu allami silisittagaareersut tunngavigalugit inuiaqatigiit aningaasaqarneranni periarfissat suut pissarsiarineqarsinnaanerannik misissusussamik.
- Illoqarfinni minnerusuni nunaqarfinnilu annerusuni arlalinni mittarfinnik sanaartoruminartunik sanaartornikkut inuiaqatigiit qulimiguulinnut aningaasartuuterpasuarnik sipaagaqarsinnaapput. Naalakkersuisut 2007-ip ingerlanerani mittarfinnik sanaartoruminartunik sanaartornissamut assigiinngitsu-

nik siunnersuusiornissaq, aammalu siunnersuutini aalajangersimasuni ataasiakkaani inuiaqatigiit aningaasaqarnerat tunngavigalugu naliliinernik saqqummiussinissaq naatsorsuutigaat.

Kapitali 3 Angallanneq pillugu ingerlatsinermik iliuusissatut pilersaarut – killiffik

Angallannermut aningaasaliissutissat pilersaarusiornissaat naammassinissaallu piffissamik atuiffiungaatsiartussaapput. Siunissamut ineriartortitsinissat ullumikkut aalajangerneqareertussaapput, taamaattumillu piffissamut ungasissumut politikkikkut aalajangiinerit assartuinerimik inuussutissarsiuteqarnitsinnik patajaatsumik pitsaasumillu pilersaarusiornissamut, kisiannili aamma inuussutissarsiutinik ingerlataqarfiusunut sullitanullu imaatigut silaannakkullu assartuinerimik ingerlalluurtumik pisariaqartitsisunut periarfisseeqataassapput.

Aalajangiinissaq sivisuallaamik utaqqineqassappat, siunissamut pilersaarusiornissaq pisariaqartoq peqqutigalugu suli ukiuni amerlanerusuni ajornartorsiutaasinnaasut atorneqartariaqassapput, imaluunniit pisuni amerlasuuni ineriartortitsinissamut periarfissat, inuiaqatigiinnut iluaqutaasussat akimmissinneqarsinnaallutik. Taamaattumik Naalakkersuisut Periarfissat pillugit nassuiaat manna, Naalakkersuisut 2004-mi angallanneq pillugu ingerlatsinermut nassuiaammi saqqummiussaanni angallanneq pillugu ingerlatsinermik politikkip iluani iliuusissatut pilersaarutinut ilaasoq saqqummiuppaat.

Suliniutit pisariaqartut tamaasa ataatsikkut politikkikkut, aningaasaqarnikkut allaffissornikkullu piareersarsinnaanissaat piviusunngortissinnaanissaallu sapissagipput nassuerutigalugu, 2004-mi Naalakkersuisut aallusilluarfiusumik anguniagaqarfiusumillu suliniuteqarnikkut angallassinerep aqqissuussaananeramik atukkatsinik qanoq iliorluni nukittorsaanikkut qulakkeerisinnaasumik iliuusissatut pilersaarummik saqqummiussipput.

Iliuusissatut pilersaarut, Angallanneq pillugu ingerlatsinermik nassuiaammi 2004-meersumi saqqummiunneqartoq, aammalu Inatsisartut 2004-mi ukiakkut ataatsimiinneranni oqaluuserineqartoq immikkoortunik arlallinnik imaqarpoq, taakkulu ataanni angallannerup aqqissuussaananera nukittortikkiartuaarneqassaaq. Tassani immikkoortunik agguinerimik suliasaqaarfinni tulleriiaarinerit ataatsimoortut ilisaritinneqarmata, kisiannili immikkoortut piffissaq eqqarsaatigalugu qaleriaarsinnaammata malugissallugu pingaaruteqarpoq, taakkulu killiffinnut nassuiaammi matumani takuneqarsinnaapput.

Imm. 1: Angallannerup iluani suliasat qaleriiaat annikillisinneqarnerat.

Imm. 2: Nunap immikkoortuisa akornanni Kalaallillu Nunaanniit Danmarkimut nunanullu uatsinnut avatangiiisunut attaveqaatit pitsaasuunissaat siunnerfigalugu mittarfiit aqqissuussaananerimik allannguipeq umiarsualivinnillu piorsaanissamut pilersaarutit akuerineqarneri.

Imm. 3: Namminersornerullutik Oqartussat inuiaqatigiillu angallassinermi sullissinermik pisisarnissaasa siunnerfigineqarnera, tassunga ilanngullugu inerniliiniarnermut isumaqatigiissutit aamma inuiaqatigiinni isumalluutinik pitsaasumik atorluanaanissaq qulakkeerniarlugu iliuusissat.

Imm. 4: Nunap immikkoortuini ataasiakkaani angallassisarneq akulikinnerusoq ingerlalluarnerusorlu.

Imm. 5: Angallannerup qitiusumik pilersaarusiorneqarnerata nukittorsarneqarnissaa aamma angallannerup iluarsineqartarnissaa.

Periarfissat pillugit nassuiaammi iliuusissatut pilersaarutip immikkoortua tulleg, angallannerimik sanaartukkanut tunngasoq sammeneqarpoq. Immikkoortut sinneri soorunami eqqarsaatersuutinut taakkununga tunngasuvoq, taamaattumillu iliuusissatut pilersaarummi killiffiit tulliuttuni naatsumik nassuiarneqarput.

Imm. 1: Angallannerup iluani suliassat qaleriiaat annikillisinneqarnerat

Immikkoortumi tassani suliniutissat inuiaqatigiit angallannermut isumalluutaannik ingerlaavartumik pitsann-gorsaanissap qulakkeerneqarnissaanut sammitinneqarput. Inatsisartut 2003-mut aamma 2004-mut aningaasanut inatsisissanik akuersissuteqarnerminni aalajangerput, Nunap Karsianit angallannermut tapiissu-taasartut annertuumik sipaaruteqarfigineqarnissaat aallartinniarlugu, tamatumunngalu taarsiullugu ilinniarti-taanermi suliniutit nukittorsaaviginiarlugit. Taamatut aalajangiineq aningaasanut inatsisit tulliuttut akuersissu-teqarfigisarnerisigut taperserneqarpoq.

Takussutissiaq 1: AI 2003-mi aamma AI 2004-mi angallannikkut sipaarutit

Ukioq / Mio. kr.	2003	2004	2005	2006	2007
2003 – Aningaasaliissutit	259	259	259	259	259
AI 2003-mi missingersuutinut iluarsiissutit		- 5	- 15	- 25	- 25
AI 2004-mi missingersuutinut iluarsiissutit			- 25	-40	-70
Atugassanngortitserernermi aningaasaliissutit	259	254	219	194	164

Inatsisartut 2004-mi ukiakkut ataatsimeereernerisa kinguninngua sipaarutissatut siunniunneqartut anguniar-neqarnissaat aallartinneqarpoq. Taamatut sipaarniuteqarnissaq sumiiffinnit arlalinnit siumungaaq qularnar-toqartinneqarpoq. Taamaalluni ukioq 2005 ukiuuvoq sullissinissamik isumaqatigiissutinik suliariumannittus-sarsiuussiffiusoq, aammalu sipaarniuteqarnissamut eqqarsaatersuutit politikernut, atorfilittanut minnerunn-gitsumillu Kalaallit Nunaanni ingerlatseqatigiiffinni angallassinermik suliqartunut suleralutitsingaatsiarput.

Pilersaarut aallartinneqarpoq, angallanerullu ilusaa nutaaq, ukiumut Inatsisartut atugassiissutigisinnaasaasa 95 mio. kr.-inik annertunerusunik periarfissiisoq 2006-ip aallartinnerani atulersinneqarpoq.

Timmisartukkut ilaasartut timmisartukkullu nassiunneqartartut amerlanersaat pisortanit tapiiffigineqaratik angallanneqartalerput. Assartuineq niuerpalaartumik atugassaqartitsinermik taaneqartoq atorlugu ingerlan-neqalerpoq. Tassanilu angallassisup bilitsip akia aalajangertalerpaa, akilu ilaasup bilitsimut akilertagaa as-sartuinerminni aningaasartuutitut matussutigineqartalerpoq. Niuerpaalaartumik angallassiviit tassaasarput sumiiffiit ilaasoqarfiungaatsiartartut, aammalu timmisartunut suluusalinnut mittarfeqartut.

Sipaarutissat atulersinneqarnissaannut isumaliutersuuteqarnermut atatillugu Paamiunut niuerpalaartumik atugassaqartitsiviusumik timmisartuussisarnermut periarfissanik ammaasoqarpoq, tamannalu anguneqas-sappat mittarfiliortoqartariaqarluni. Paamiunut tassangaanniillu ilaasunik angallassinermut atatillugu sullis-sinermik isumaqatigiissummut akiliutip atorunnaarsinneqarsinnaanerani siunnerfeqarnermi, aningaasaliis-sutaasut iluanni illoqarfimmi mittarfiliorsinnaanermut periarfissamik ammaasoqarpoq. Suliaq aallartinneqa-reerpoq, mittarfiullu 2007-ip naanerani atorineqalernissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Naalakkersuisut siusinnerusukkut angallannerup ineriartornera pillugu innuttaasunut ingerlaavartumik ilisi-matitsisarput, aammalu siunissami taamaaliussallutik. Tassalu angallannerup allanngornera atuagassiami ”Angallannerup ilusiligaanera 2006 – illit najukkanni”-mi sukumiinerusumik atuarneqarsinnaavoq.

Naalakkersuisut pisinnaasanik atorluanaanissaq pitsannngorsarniarlugu, aammalu suliat pisariaqanngitsumik qaleriisinneqartut annikillisarnerlulugit periarfissanik ujartuineretik ingerlatiinnassavaat. Angallannerup ilusaanik

pitsaanerulersitsiniarluni taamatut anguniagaqarnerup malersorneqarnera ingerlateqqinniarlugu angallannermut sanaartugaatitsinnut aningaasaliinissamik pisariaqartitsiviuvuq.

Imm. 2: Mittarfiit aqqissuussaananerik allanngueq

Immikkoortoq 2-mi qanoq illluta mittarfinni umiarsualivinnilu teknikkikkut periarfissat siunissami atuutilersus-sat nunap immikkoortuisa akornanni angallannerup pitsaanerulernissaanut aammalu nunarsuarmut avatangiisigisatsinnut ammanerulernissamik naapitaqartarnissamillu annertusitsitsinissamut anguniagaqarnermut naleqqussaasinnaanersugut misissorneqassaaq.

Siusinnerusukkut oqaatigineqareersutut periarfissat pillugit nassuiaammi matumani angallannermi sanaartukkat aallunneqarnissaat aallaaviuvuq, taamaattumillu nassuiaat iliuusissatut pilersaarutip immikkoortuata tulliuup naammassineqarnissaanut alloriarnertut isigineqassalluni.

Angallannerup aqqissuussaananerik pitsanngorsaaniarnitsinni immikkoortumi tassani annertuumik aningaasaliisariaqarnissarput, aammalu immikkoortup taassuma aqqissuussaananerup ineriartorneranik aqqummut sumut sangutitsinissamut pingaaruteqarluinnartumik sunniisussaana qularineqassanngilaq. Tassalu aamma isumaliutersuutit taakku politikikkut inuiaqatigiinnillu tamanit annertuumik eqqumaffigineqartussaapput. Tamanna inuiaqatigiit isumaasa naapiffissaannik politikikkullu angusassanik pilersitsisinnaanermik annertuumik piumasaqaateqarfiussaaq, tamannalu patajaatsumik piffissamullu ungasissumut pilersaaruisornissamut tunngaviusussaavoq.

Taamaattumik Naalakkersuisunit kaammattuutigineqassaaq nuna tamakkerlugu suliassaqarfimmut tassunga aaqqiissutaagallartussanik nassaarniarloqassasoq, taamaallluta suliassaqarfimmi tassani eqqissisimatitsinissaq pisariaqartoq pilersissinnaagatsigu.

Imm. 3: Namminersornerullutik Oqartussat inuiaqatigiillu angallannermi sullissinernik pisisarnissaasa siunnerfigineqarnera

Sullissinissamut isumaqatigiissutinut nutaanut, 2006-imi atuutsinneqalersunut atatillugu sullissinissamut isumaqatigiissutini aqqissuussaananerit kajumissaarutaasut ilanngunneqarput, taakkulu siornatigumut naleqqiullugu angallassisartut tunisassiassanik ineriartortitsiniarlutik taamaalllullu ilaasussanik amerlanerusunik pilersaaniarlutik imminnut soqutiginerulernerannik nassataqarput. Namminersornerullutik Oqartussat sineqartoorutaasinnaasunit pissarsisarunnaarput, taamatullu Nunap Karsia sullissinissamik isumaqatigiissuteqarfiusuni ataasiakkaani ingerlatsinnermut atatillugu amigartoorutaasinnaasunik matussusiisarunnaarluni.

Sullitatigut tunngavissat annikitsut aammalu assartuineramik niueruteqartut allat, taamaalllunilu unammilleqatigiiffiusut inissisimaffiinut "isorartussuseq" imm. 2-mi suliniuteqarnikkut sunniuteqarfigineqarsinnaavoq, tassanili silaannakkut angallassinermi imaatigullu angallassinermi ingerlatseqatigiiffiit kisermaassiffigisaasa tamanit eqqumaffigineqarnerisa annertusineqarnissaa pisariaqalersinnaavoq.

Naalakkersuisunit Mittarfeqarfiit sullissinerat eqqumaffigineqareerpoq, ingerlatseqatigiiffillu qinnuigisimavaat sulliviup sullissineri pingaarnerit annertunerusumik eqqumaffigeqqullugit, tamatumalu nassatarisaanik ilaatigut akunnittarfinnik ingerlatsineq iperarniarneqarpoq. Soorunami Kalaallit Nunaanni mittarfinnik ingerlatsinermi pissutsit allarujussuupput. Kisiannili sumiiffinni allani ineriartortitsinerit mittarfiit ingerlalluarnerulernissaannik pisariaqartitsineq ersarinnerulersippaat. Assersuutigalugu Kalaallit Nunaanni takornariartitsinermik inuusutissarsiuteqarneq angallannermi ornigassanut allanut unammillernikkut angallannerup akikinnerulerneratigut toqqaannarnerusumillu angallassinikkut iluaquserneqarsinnaavoq.

Kiisalu Naalakkersuisut Danmarkimi umiarsualivimmik, umiarsuarnut Kalaallit Nunaaliartartunut aallaaviussamik toqqaaniarnerminut atatillugu umiarsualivinnik toqqartukkanik neqeroortitsinissaq aalajangersima-

vaat. Umiarsualiviit neqerooruteqarnissamut kajumissaarneqartut Esbjergimi, Århusimi aamma Aalborgimi inissisimapput. Naalakkersuisut 2006-imi ukiap ingerlanerani siunissami umiarsualivik umiarsuarnut Kalaallit Nunaaliartartunut aallaaviusussaq pillugu aalajangiinissartik naatsorsuutigaat.

Imm. 4: Nunap immikkoortuini ataasiakkaani angallassisarneq akulikinnerusoq ingerlalluarnerusorlu

Naalakkersuisut nunap immikkoortuini ataasiakkaani angallannerup ataqatigiinnerata eqaannerusumillu ingerlanissaata nukittorsaavigineqarnissaa pingaartitorujussuuat. Tamanna kommuninik aaqqissuusseqqinnissaq pillugu isumaliutersuutit ingerlarersut, ilaatigut angallannermi nunap immikkoortuini nammineerluni aalajangiisinaanerulernermik kinguneqartussat tunngavigalugit aaqqissuusaanernik allanngortiterinikkut pisinnaavoq.

Naalakkersuisut tamatumunnga ilassutitut maannarpiaq kommunit umiarsualivinnik mittarfinnillu annertunerusumik suliniuteqarfiusunut piginneqataasinnaaneranunut periaasissanik assigiinngitsunik suliaqarput.

Imm. 5: Angallannerup qitiusumik pilersaarusioneqarnerata nukittorsarneqarnissaa aamma angallannerup iluarsineqartarnissaa

Immikkoortoq taanna nammineerluni ingerlasussaangilaq, kisiannili immikkoortut allat ingerlaqatigitillugit suliarineqartussaalluni.

Angallannerup qitiusumik pilersaarusionissaa angallanneq pillugu isumaliutersuutitsinnut atatillugu alajangermissamut tunngavissamut pingaaruteqarpoq. Taamatuttaaq allaffissornikkut isumalluutit aalajangiinerit politikkikkut oqariatuutaasut naapertorlugit tamakkiisumik atuutsinneqalernissaasa qulakkeerneqarnissaanut pingaaruteqarput.

Tamanna tunngavigalugu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut takussutissiat annertuut suliarineqarlutik aallartinneqarput, taakkunanilu alloriarneq annertunerpaaq tassaavoq Danmarks Tekniske Universitetimi Angallannermut Assartuinernullu Immikkoortortap angallannermut takussutissiamik elektroniskiusumik suliaqarnissaq pillugu suleqatiginissaanut isumaqatigiissuteqarfigineqarnera, taannalu angallannermi isumaliutersuutaasunut atatillugu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut angallannernullu kingunerisassanik qulaajaanermut tapertaasinnaavoq. Takussutissiap 2006-ip naanerani naammassineqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq, taamaalillunilu ilaatigut 2007-imi "nunap iluani isummat naapiffiat" pillugu aalajangermissamut tunngavileeqataassaaq.

Kapitalimi matumani umiarsualiviit mittarfiillu, maannarpiaq tunngavissat malillugit Naalakkersuisut naliliine-
rat naapertorlugu, kapitalit siuliini nassuiaatigineqartutut angallannermut pitsaanerulersitsiniarluni angunia-
gaqarnermi suliniutinut pitsaasumik sunniuteqartussat eqqartorneqarput. Tassani sanaartugassat, Naalak-
kersuisut angallannermi sanaartukkanik ineriartortitsinissamut iliuusissanut nunap iluani isummat naapiffe-
qartinneqarnissaat sioqqullugu isumaliutersuutinut ilaasariaqartutut naliligaasa takussutissiorneqarnerat
pineqarpoq.

Katitigassat sisamat

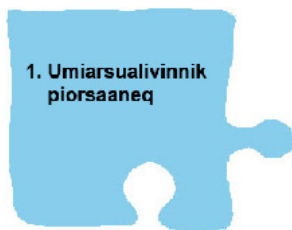
Naalakkersuisut angallannermi sanaartugassanut iliuusissatut pilersaarutaat katitigassanik sisamanik ima-
qarpoq, taakkulu pingaarnersiorlugit tulleriiaarneri imatut isikkoqarput:

- 1: Umiarsualivinnik piorsaaneq
- 2: Kalaallit Nunaannut isaariaq pingaarneq
- 3: Nunap immikkoortuinut isaariat
- 4: Najukkani angallannermik pitsanngorsaaneq

Katitigassat sisamat taakku immikkoortiternerini politikkikkut allaffissornikkullu suliniutissat aallunneqarnis-
saat qulakkeerneqassapput, taamaalilluni suliassaqarfimmu pilersaarutip sapinngisamik pilertortumik piler-
sinneqarnissaa qulakkeerneqassalluni.

Katitigassaq 1 – Umiarsualivinnik piorsaaneq

Inatsisartut 2006-imi upernaakkut ataatsimiinneranni umiarsualivinnik piorsaanissamut pilersaarummik Naalakkersuisut saqqummiussaqrput.

Naalakkersuisut isumaat malillugu pilersaarutip pingaarnersai Inatsisartuni annertuumik tapersorsorneqarput. Naalakkersuisunit nalunaarutigineqarpoq piorsaanissamut pileraarut AIS 2007-imut ilanngunneqassasoq, taamaalluni pilersaarutip oqallisigineqarnerisa ingerlaqqinnerat aningaasanut inatsisissamut isumaqatiginninniarnernut ilaatinneqassallutik.

Tamatuma saniatigut aalajangerneqarpoq konto pingaarneq 87.73.10 Umiarsualivinnut tunngasoq AIS 2006-imut allannguutissatut siunnersuutigineqarluni atuutsileqqinneqassasoq, taamaalluni 2006-imi misissueqqaarnerit pilersaarusiomerillu aallarniutaasut aallartinneqarnissaat periarfissinneqassalluni.

Sanaartugassatut piumasaqaatit tamakkiisut takussutissiornissaat eqqarsaatigalugu umiarsualiviit upernaq piorsaanissamut pilersaarutip saqqummiunneqarnerani taaneqartut kinguliani saqqummiuteqqinneqarput.

Umiarsualivinnik piorsaanissamut pilersaarutip imai tullerriaarinerillu

Pilersaarut suliassanik sanaartorneqarnerminni katillugit 630 mio. kr.-it missaannik naleqartunik imaqrpoq. Taakkunannga 430 mio. kr.-it missaat Nuummi umiarsualiviup suliarineqarneranut atatillugu avataanit aningaasalersorneqarnissaat anguniarneqassaaq, tassanilu misissueqqaarnernut aningaasaliisussanillu ujarlernermut aningaasartuutissat pineqanngillat. Sanaartugassanut akiusut avataanit aningaasaliisussanit aningaasat ilanngunnagit 212 mio. kr.-it missaanniipput. Suliassat ataasiakkaat pisariaqartitsineq malillugu tullerriaarneqarlutik piffissalersorneqarput, tassanilu sapinngisamik ukiumut suliassat agguarneqartarnissaat anguniarneqarpoq.

Attaveqarnermi pilersaarutit ingerlanneqartut inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut iluanaaruteqarfiunissaat pingaaruteqarpoq. Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnikkut isumalluutit sanaartugassanut, angallannikkut aningaasaqarnikkullu inuiaqatigiinnut tamarmiusunut pissarsiaqarfiusinnaanerpaanut atorneqassapput.

Nuummi umiarsualiviup aammalu Kalaallit Nunaanni umiarsualiviit annerit allat ingerlatseqatigiiffittut aaqqisuussaasumit aningaasalersorneqarnissaat anguniarneqassaaq. Tassalu kommunit pineqartut pilersaarutit suliarineqarnissaat soqutigissavaat, taakkulu suliassanut aningaasaleeqataanerisa kingunerisaanik Namminersornerullutik Oqartussat suliassanut allanut aningaasaliisinnaalernerinik kinguneqassaaq.

Nuuk

Nuup umiarsualivianut nassiussat tikittartut amerliartupiloorput (1999-imiit 40 %-inik amerleriasimallutik), taamatullu kilisaatit tikittartut amerlanerpaaffissaat tikkineqarsimavoq. Umiarsualiviup pilersaarusiorneqarnerata immikkoortuani aallarniutaasumi Umiarsualiviup Qeqertaani containerinut terminalimik 250 mio. kr.-inik nalilimmik sananissaq siunnerfigineqarsimavoq (immikkoortoq 1).

Ilusiliaq 2: Nuummi nunaminertat containerersorfiit

Najoqqutarisaq: Umiarsualivinnik annertusaanissaq pillugu nalunaarussiaq, 2006-imi maajimeersoq

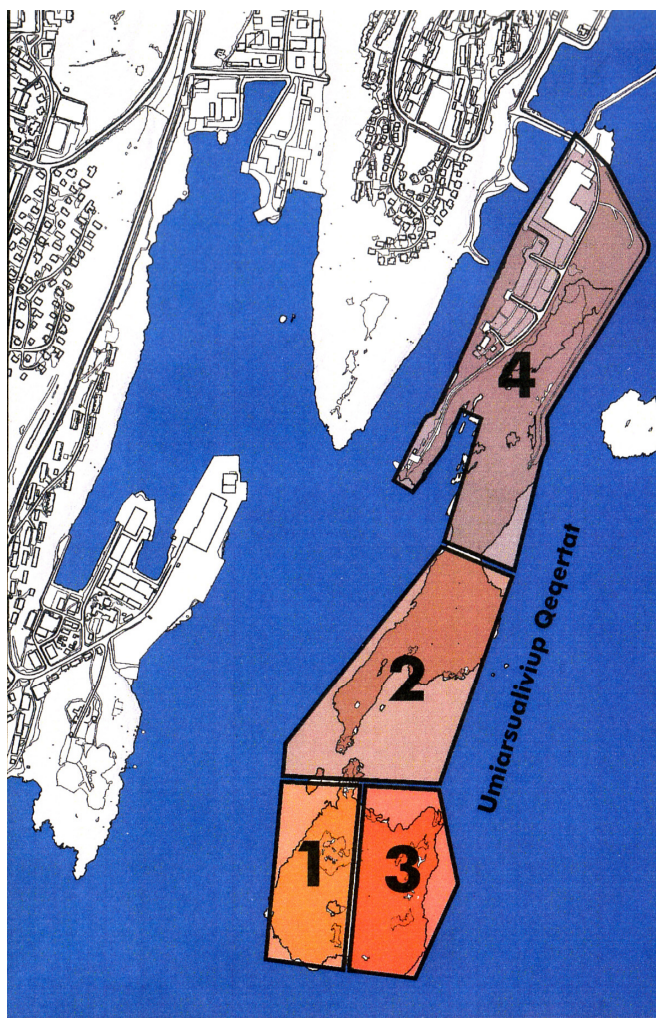
Tamatuma kingorna Nuup Kommuniata Nuummi umiarsualiviup allilerneqarnissaanut paasiniagassat umiarsualivimmi soqtigisaqartunit peqataaffigineqartumik aallartissimavai.

Siunnersuutigineqarpoq Qeqetaq Avalleq-mi umiarsuarnut containerersortunut nutaarluinnarmik, matuma kinguliani pilersaarutitut takussutissiami takutinneqartutut sanasoqassasoq. Aallaqqaammut imm. 1-ip, containeritut 40.000 m²-t missaannik inissiiffissalimmik sanasoqassaaq. Pilersaarutitut takussutissiami kingusinnerusukkut pisariaqartitsineq naapertorlugu annertusaasinnaanermi periarfissat takutinneqarput.

Pilersaarusionermi Nuuk lmeq-p eqqaani nunanimertanit suliffissuarmut atorneqartuniit aqquserniornissaq, lggiaani sulloorsuup allilerneqarnissaa kiisalu 400-metervej-imut aqqusernit naapiffiannut angallannermi najoqqutassianik aalajangersimasunik pilersuisoqarnissaa pisariaqartinneqarput.

Nunaminertamit suliffissuarmut atorneqartumiit aqquserniornissaq umiarsualivinnut missingersuutitut ilaattinneqarput. Iliuusissat allat kommunip suliaasaatut isigineqarput.

Ilusiliaq 3: Umiarsualiviup Qeqertaani umiarsualivik nutaaq – Qeqertaq Avalleq

Najoqqutarisaq: Umiarsualivinnik annertusaanissaq pillugu nalunaarussiaq, 2006-imi maajimeersoq

Pilersaarutitut takussutissiami siunissami annertusaanissamut periarfissat immikkoortunut sisamanut ag-guarlugit takutinneqarput. Imm. 1 kisiat eqqarsaatigissagaanni tassani nunaminertat containerinik inissiiffis-sat 40.000 m²-nik annertussillit pissarsiarineqarsinnaapput.

Killiffik

Nuup umiarsualiviata allilernerqarnissaanik suliaq suleqatigiissitamit Nuup Kommunanit aamma Ineqarner-mut Attaveqarnermullu Pisortaqarfimmit peqataaffigineqartumit suliarineqarpoq. Tassani inerniliineq malillu-gu Umiarsualiviup Qeqertaata nuuannut – Qeqertaq Avalleq-mut inissiinissaq aaqqiissutissani pitsaaner-paasoq.

Sisimiut

Sisimiuni umiarsuarnut Atlantikkooortaatitut talittarfiup kangimut ilaneqarnissaa pilersaarutigineqarsimagaluarpoq, taamaalilluni siunissami umiarsuit containerersortut kilisaatillu ataatsikkut talissinnaasunngortussaagaluarlutik.

Pilersaarutip suliareqqissaarneqareernerani aammalu kommunimi oqallittoqareernerata kingorna paasinarsivoq, maanna aalisariutit talittarfiata kimmut allilernerqarneratigut kilisaatit annerit talissinnaalernissaat pitsaanerussasoq.

Qaqqap qaartiterneratigut nunaminertap tunuutungaani containerilerivissamik pilersitsisoqassaaq, qaartiternermilu ujaqqat piarneqartut umiarsualiviup immerneqarneranut atorneqarsinnaalissaput.

Pilersaarummi pisariaqartinneqarpoq Umiarsualivimmuut aqqusineq tallillugu umiarsualivimmuut containerersorfiusumut pioreersumut aqqusineramik pitsaasumik pilersitsisoqarnissaa.

Ilusiliaq 4: Sisimiuni aalisariutinik talittarfiup allilernerqarnissaa qaqqamillu qaartiternissaaq

Najoqqutarisaq: Umiarsualivinnik annertusaanissaaq pillugu nalunaarussiaq, 2006-imi maajimeersoq

Killiffik

Sisimiuni 2007-08-mi pilersaarusiorsinnaalernissaaq siunertaralugu misissueqqaarnernik ingerlatsisoqassaaq.

Ilulissat

"Umiarsualivinnik annertusaanissamut siunnersuutit inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut naleqqiullugu naliliineq"-mi Ilulissat umiarsualivianni misissueqqissaarnissaq siunnerfigineqarpoq – pingaartumik takornariaqarnermut pissutsit pitsanngortinneqarnissaat eqqarsaatigalugu.

Naalakkersuisut siunnersuuteqarsimapput Ilulissani umiarsualivik piaartumik allilernerqassasoq. Kommuni suleqatigalugu taamatut aalajangiineq maanna takornarianut talittarfiusup amutsiveqarfiullu akornanni talittarfiornissamut siunnersuummik kinguneqartinneqarpoq. Talittarfiup sioqqanik usingiaavittut, aalisariutinik iluarsaassisarfittut kiisalu angallatit minnerit talinngasarfissaattut atorineqarnissaa eqqarsaatigineqarpoq.

Talittarfiornikkut umiarsualivik qinngorleq atorineqarpoq oqilisaassivigineqassaaq, taamaalillunilu takornariaqarnermi pissutsit toqqaannangitsumik pitsanngortinneqassallutik.

Ilusiliaq 5: Ilulissani umiarsualivimmik annertusaaneq

Najoqqutarisaaq: Umiarsualivinnik annertusaanissaaq pillugu nalunaarussiaq, 2006-imi maajimeersoq

Killiffik

Ilulissani 2007-08-mi pilersaarusiorsinnaalernissaq siunertaralugu misissueqqaarnernik ingerlatsisoqassaaq.

Uummannaq

Uummannami umiarsuarnut containerersortunut talittarfissaq nutaaq 55 mio. kr.-inik naleqartussa q tulleriaarinermi appartinneqarpoq. Royal Arctic Line A/S-imit isuma mallillugu maannarpiaq umiarsuarnut containerersortunut talittarfissamik nutaamik pisariaqartitsisoqanngilaq. Akerlianik Uummannami nunaminertap containerinut inissiiffiusartup allilerneqarnissaa annertuumik pisariaqartinneqarpoq. Suliassaq taanna pilersaarummut ilaatinneqarpoq, 10 mio. kr.-it missaannik aningaasartaqartinneqarluni.

Naalakkersuisut aalajangerput umiarsualivimmik annertusaanissaq salliutinniarlugu, ilulissat aserortarnerini mallit sakkortuumik umiarsualivimmut aporartarnerannut isumannaallisaanissaq kissaatigineqarmat. Tamatumunnga periarfissanik sukumiisumik misissuisoqassaaq. Marlussunnik nunniornissamat tamatumalu peqatigisaanik nunaminertap containerinik ilioqqaaviusup allilerneqarnissaanut 15 mio. kr.inik atuisoqarnissaa missiliorneqarpoq.

Tassunga taarsiullugu Qasigissani, ilulissanik aserortoqarnerani mallinit eqqorneqarneq ajortumi umiarsuarnut containerersortunut nutaamik sanasoqarsinnaagaluarpoq. Taassuma sananeranut aningaasartuutissat 50 mio. kr.-inut missiliunneqarput.

Qasigissani umiarsualiviliortoqassappat taanna angallatinut minnernut atussallugu uloranarpallaartussavoq, taamaattumillu angallatit maanna umiarsualiviusumiiginnartariaqartassapput, ilulissallu aserornerini mallinit ulorianartorsiortinneqartassallutik.

Uummannamut tunngatillugu atortut hydrauliskiusut atorlugit takussutissianit naatsorsukkanik suliaqartoqassaaq, nunniugassatut siunnersuutaasut ilulissat aserornerini mallinut sunniutissai takutinniarlugit.

Ilusiliaq 6: Uummannami umiarsualivimmik annertusaaneq

Najoqqutarisaq: Umiarsualivinnik annertusaanissaq pillugu nalunaarussiaq, 2006-imi maajimeersoq

Killiffik

Atortut hydrauliskiusut atorlugit takussutissianit naatsorsukkanik suliaqartoqarpoq, nunniugassatut siunner-suutaasut ilulissat aserornerini mallinut sunniutissai takutinniarlugit, tassanilu paasineqarpoq sunniutissai annikitsuarsuusut. Ingeniørit siunnersuisartunit Carl Bro-meersunit nalunaarusiamit imatut issuaasoqarpoq.

"Suliaq ataatsimut isigalugu naliliisoqarpoq misissuinermit matumani oqaatigineqartutut nunniortoqassagaluarpat taakku Uummannami iterlaap iluani immap qaffattarneranut appartarneranullu annikillissitsissasut, taamatullu annikillissarnissaa annikitsuarsuussasoq. Tassalu nunniukkat ilulissanik aserortoqartillugu mallit iterlammut pulasartut annikitsunnguamik annikillissavai, kisiannili mallit taamaattut iterlammi angallatinut mikisunut kisarsimasunut kingunerisassaannik annertuumik allanngortitsissanatik."

Nunaminertap containerinut atorneqartup allilerneqarnissaa pisariaqartinneqarluinnarpoq, tamannalu takussutissiami takutinneqartut qaqqaq qaartiterneratigut pisinnaavoq.

Taamaattumik qaartiterinissap taassuma pinissaa eqqarsaatersuutigineqartariaqarpoq, ujaqqallu qaartiterinermi piiarneqartut nunniugassamut atorneqassapput, tassani pissutsit mallit pilersittagaasa pitsannguutissaasa annikitsuinnaanissaannik naatsorsuutigisaqarneq apeqqaatinnagu.

Piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu Qasigissani nutaamik umiarsualiviliornissaq eqqartorneqarsinnaavoq.

Kalaallit Nunaata Kujataa

"Umiarsualivinnik annertusaanissamut siunnersuutit inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut naleqqiullugu nalili-ineq"-mi Kujataani umiarsuarnut Atlantikukkoortaatitut talittarfiup allilerneqarnissaa ilaatinneqanngilaq, kisiannili "Mary Arctica"-p atulernerata kingorna Royal Arctic Line A/S-ip angalariaasiisa allanngornerisa kingunerisaanik alliliisoqarnissaa pisariaqartinneqalersimavoq.

Royal Arctic Line A/S-imilli oqaatigineqarpoq Kalaallit Nunaata Kujataani alliliinissaq salliutinneqartariaqanngitsaq. Taamaattumik sanaartugassaq piffissap pilersaarusiortiusup naaneranut inissinneqarpoq. Sanaartugassaq nalorninartoqartinneqarluni 70 mio. kr.-inik akeqartussatut naliliiffigineqarpoq.

Ilusiliaq 7: Qaartumi umiarsuarnut Atlantikukkoortaatitut talittarfik nutaaq

Najoqqutarisaq: Umiarsualivinnik annertusaanissaq pillugu nalunaarussiaq, 2006-imi maajimeersaq

Killiffik

Kujataani umiarsuarnut containerersortunut talittarfissap suliarineqarnissaa pilersaarutit malillugit siunissami ukialunnguanik suli sivilussuseqarpoq, taamaattumillu maannarpiaq suliarineqarani. Kisiannili umiarsualivik Kujataani attaveqatit tamakkiisunik pilersaarusiortnermut, maanna suliarineqarluni ingerlanneqartumut

ilaavoq. Suleqatigiissitamik Kujataani kommuninit aamma Namminersornerullutik Oqartussanit ilaasortaaffigineqartumik pilersitsisoqareerpoq.

Annertusaanissamut pilersaarut ukiunut agguarlugu

Takussutissiani tuliuttuni marlunni annertusaanissamut pilersaarutip ukiunut agguarneqarnissaanut siunnersuut takutinneqarpoq. Pilersaarummi siullermi aningaasartassarititaasut tamakkerlugit takutinneqarput, siunnersuutillu tulliani Nuummi umiarsualiviup avataanit aningaasalersueqataaffigineqarnissaa naatsorsorneqarluni.

Takussutissiami aningaasartaritinneqartuni tamani 2006-imi akiusut tunngavigineqarput. Aningaasat talittarfiit ilusilersornerinut, talittarfinni qallersuineranut, aqqusinernut kiisalu innaallagissamut, imermut uuliamullu atortulersuutitut matussutissaapput.

Quersuarnik, sannavinnik, allaffinnik il.il. sanasoqassappat, taakku umiarsualivinnik atuisumit aningaasalersorneqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq, atuisorlu nalinginnaasumik tassaasarpoq Royal Arctic Line A/S.

Ukiunut agguanerup sapinngisamik annertoqatigiimmik agguanertut ingerlanneqarnissaa anguniarneqassaaq. Tamatuma saniatigut pingaaruteqarpoq ukiuni ataasiakkaani umiarsualivinnik sanaartornerni annertunerusuni ataasiinnarmut neqeroortitsisoqartarnissaa. Tamanna unammilleqatigiinneq eqqarsaatigalugu pingaaruteqarpoq.

Ukiuni 2007-imi aamma 2008-mi suliassanik annikinnerusunik aalajangersimasunik amerlassusilinnik, erngerlutik aallartinneqarsinnaasunik aammalu 2009 nallertinnagu naammassineqarsinnaasunik suliaqartoqassaaq.

Annertusaanissamat pilersaarut ukiunut agguarlugu

Sumiiffik	Suliassaq	Katill. t.kr.	2007 t.kr.	2008 t.kr.	2009 t.kr.	2010 t.kr.	2011 t.kr.	2012 t.kr.	2013 t.kr.	2014 t.kr.
018 Alluits. Paa	Talittarfiup allilerneqarnera	6.000	400	5.600						
050 Paamiut	Atl. talittarfiup iluarsartuunn.	6.000	6.000							
060 Nuuk	Contain. talittarfik nutaaq	430.000	5.000	5.000	105.000	105.000	105.000	105.000		
060 Nuuk	Amuts. talitt. Allilerneqarn.	4.000	300	3.700						
150 Uumm.	Containerqarfik nunniukkallu	15.000		15.000						
154 Saattut	Tulattarfiup allilerneqarnera	4.000	300	3.700						
180 Tasiilaq	Cont. qallerneqarnera	12.000	6.000	6.000						
169 Innaarsuit	Tulattarfiup allilerneqarnera	5.000		300	4.700					
080 Sisimiut	Kilisaatinut talittarfik	60.000				2.000	30.000	28.000		
120 Ilulissat	Talinngasarfik	15.000					1.000	14.000		
020 Qaqortoq	Contain. talittarfik nutaaq	75.000						5.000	35.000	35.000
	Katillugit	632.000	18.000	39.300	109.700	107.000	136.000	152.000	35.000	35.000

Najoqqutarisaq: Umiarsualivinnik annertusaanissaq pillugu nassuiaat, 2006-imi maajimeersoq, 25. august 2006-imi iluarsaanneqartoq

Annertusaanissaamat pilersaarut ukiunut agguarlugu Nuummi Umiarsualiviup avataanit aningaasaliiffigineqarnissaa ilanngullugu

Sumiiffik	Suliassaq	Katill. t.kr.	2007 t.kr.	2008 t.kr.	2009 t.kr.	2010 t.kr.	2011 t.kr.	2012 t.kr.	2013 t.kr.	2014 t.kr.
018 Alluits. Paa	Talittarfiup allilerneqarn.	6.000	400	5.600						
050 Paamiut	Atl. Talitt. iluarsartuunn.	6.000	6.000							
060 Nuuk	Contain. talittarfik nutaaq	10.000	5.000	5.000						
060 Nuuk	Amuts. talitt. allilern.	4.000	300	3.700						
150 Uumm.	Contain. nunniukkallu	15.000		15.000						
154 Saattut	Tulattarfiup allilern.	4.000	300	3.700						
180 Tasiilaq	Cont. qallerneqarnera	12.000	6.000	6.000						
169 Innaarsuit	Tulattarfiup allilern.	5.000		300	4.700					
080 Sisimiut	Kilisaatinut talittarfik	60.000			2.000	30.000	28.000			
120 Ilulissat	Talinngasarfik	15.000					1.000	14.000		
020 Qaqortoq	Contain. talittarfik nutaaq	75.000						5.000	35.000	35.000
	Katillugit	212.000	18.000	39.300	6.700	30.000	29.000	19.000	35.000	35.000

Katitigassaq 2 – Kalaallit Nunaannut isaariaq pingaarneq

Kalaallit Nunaanni angallanneq pillugu politikkip iluani apeqqut qitiusoq tulliuuttoq tassaavoq, Kalaallit Nunaannut isaariaq pingaarneq Nuummi Kangerlussuarmiluunniit inissisimassanersoq – nunamut mittarfiup inissisimaffia maanna siunissamilu inuit eqqarsaatigalugit aalajangerneqassanersoq, imaluunniit qanga sak-kutooqarnermi pissutsit tunngavigineqassanersut.

Apeqqut akiuminarsarlugu tassaavoq, ilaasut ornigarinerpaasaannut akikinnerusumik toqqaannartumillu atassuteqartalernerme sipaagassat mittarfimmik nutaamik sananissamut aningaasalersuinissamut naam-mannersoq, imaluunniit Sisimiunut aqquserniornikkut aammalu umiarsuarmik ingerlatitseqqittarnikkut nunat-sinni angallannerup pitsaasumik ingerlanneqalernissaa anguneqarsinnaanersoq.

Nuummi mittarfiup allilernerneqarnissaa aalajangiunneqassappat, tamanna Kangerlussuarmi mittarfiup suliaasa ikilinerinik kinguneqassaaq, aammalu siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu piginnaasat annertuumik appartinneqassallutik. Kangerlussuup Sisimiullu akornanni aqquserniornissaq toqqaarneqassappat, tamatu-ma saniatigut Nuummi sananissaq isumaarutissaaq. Taamaattumik isaarissat pingaarnerit marluk piviu-sungortinneqarnissaat ilimanaateqanngilaq.

Tassalu Kalaallit Nunaannut isaariassap suliarineqarnerani qinigassat marluupput: Kangerlussuaq aamma Nuuk. Pisorta qarfik 2003-mili suleqatigiissitanik arlalinnik, pineqartumik suliaqartunik pilersitsisimavoq.

Suliassat katillugit arfinillit misissuiffigineqarput: Kangerlussuarmut aqquserniornissamut suliassat marluk aamma Nuummi mittarfimmik inissiivissat sisamat. Kinguliani suliani ataasiakkaani angusat naatsumik nas-suaasioqarput.

Kangerlussuaq, Sisimiunut aqquseineqarluni

Suliassaq taanna misissuiffigineqartuni siulliuvoq. Namminersornerullutik Oqartussat aamma Sisimiut Kom-muniata suleqatigiillutik aqquserniornissaq nalilersuiffigaat, taannalu kommuni "Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqquserniornissaq pillugu suleqatigiissitap nalunaarusiaa"-ni 2003-meersumi nassuiarneqarpoq. Suleqatigiinnerup inernerisaanik "Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqquserniornissaq pillugu suleqatigiis-sitap nalunaarusiaa" 2005-meersooq suliarineqarpoq.

Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqquserniornissamut misissukkat piareersaataasut arlallit suliarineqar-simapput. Sisimiut Kommuniata kingunerisassanik misissueqqissaarnerani sanaartornissamut aningaasar-tuutit Kalaallit Nunaanni, Canadami Islandimilu sumiiffinni assigiinngitsuni aqquserniortarnerni akitigut paa-sissutissat tunngavigalugit missiliorneri takussutissiorneqarput.

Kiisalu Center for Arktisk Teknologiiimi ilinniartitsissusiornernut atatillugu nunami pissutsinik ujaqqallu pissu-saannik il.il. misissuisoqarsimavoq.

Sanaartugassamut missingersuutit

Aqquserniassamut aalajangersimasumut tassunga sanaartugassamut missingersuummik peqartoqanngim-mat Ineqarnermut Attaveqarnermullu Pisorta qarfiup Mittarfeqarfinni sanaartornermut immikkoortorta qarfik

qinnuigaa, taamaattumik suliaqaqqullugu. Mittarfeqarfinni sanaartornermut immikkoortortaqaqfiup nunap immikkoortuini mittarfiit sanaartorneqarnerinut atatillugu Kalaallit Nunaanni pissutsit attaveqarnermut atortu- lersuutinut tunngassutillit annertuumik ilisimasaqarfigilersimavai. Mittarfeqarfinni sanaartornermut immikkoor- tortaqaqfik tamatumunnga atatillugu sulisartunik kalaallinik suliffeqarfinnillu kalaallinit pigineqartunik atuisar- simavoq. Taamatut misilittagaqarneq ilisimasaqarnerlu Ineqarnermut Attaveqarnermullu Pisortaqaqfiup atus- sallugu qulakkiissallugulu kissaatigisimavaa.

Sanaartugassamut missingersuutit – Mittarfeqarfinni sanaartornermut immikkoortor- taqarfik

Mittarfeqarfiit 16. april 2004-mi allakkiaanni Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqquserniornissamut atatil- lugu sanaartugassaq nassuiaasiorneqarpoq missingersuusiorneqarlunilu.

Paasissutissat saqqummiunneqartut kiisalu aqqusernup pitsaassusissaa, aqqusernup annertusarnissaa isorartussusissamullu nassuiaatit siuliani taaneqartut tunngavigalugit missingersuusiortoqaqpoq, sanaartor- nermi aningaasartuutit **mio. kr. 490**-iunissaannik takutitsisunik.

Aningaasartuutit ukununnga agguarlugit:

Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqqushineq, katillugit 153 km	mio. kr. 478
Sanaartornermi ilusiliat immikkut ittut (ikaartarfiit ungalullu isumannaallisaatit)	mio. kr. 12

Sanaartugassamut missingersuutit – Rambøll

Rambøll Sisimiut Kommuniannut isumaqatigiissuteqareernerup kingorna sanaartugassamut missingersuu- siorpoq. Tak. "Suliassamut nassuiaat missingersuutillu - Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqqusernior- neq", 2004-mi maajimeersoq, Rambøll.

Missingersuusiornermi sullissinernut ataasiakkaanut, sanaartugassap maani oqaatigineqartutut suliarinis- saanut pisariaqartutut naammattutullu isumaqarfigineqartunut akit ataasiakkaat killormoortillugit atorneqar- put. Sanaartugassap katillugit **mio. kr. 250**-inik akeqarnissaa missiliorneqarpoq.

Aningaasartuutit ukununnga agguarlugit:

Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqqushineq	mio. kr. 240
Sanaartornermi ilusiliat immikkut ittut (ikaartarfiit)	mio. kr. 10

Misissueqqissaarnermi missingersuusianik naliliineq

Mittarfeqarfiit Rambøll-illu missingersuusianaanni takuneqarsinnaasutut sanaartugassamut missingersuutit assigiinngissuteqangaatsiarput. Assigiinngissut katillugit mio. kr. 240-nik annertussuseqarpoq.

3. august 2004-mi Mittarfeqarfinnit, Rambøll-imit, ARTEK/DTU-mit, Namminersornerullutik Oqartussanit aamma Sisimiut Kommuniannit il.il. aallartitat peqataaffigisaannik aqquserniornissaq pillugu isumasioqatigii- sitsisoqarpoq, tassanilu ilisimatuut misilitsittullu aqquserniornernut aammalu nunani issittuni Kalaallillu Nu- naanni aqqusernit pillugit ilisimasat pioreersut pillugit atuagarsornermik tunuliaqutaqartumik nassuiaatigaat, kiisalu Sisimiut Kangerlussuullu akornanni aqquserniornissamut tunngavigineqartut nassuiaatigalugit.

Mittarfeqarfiit Rambøll-illu missingersuusiornermiinnit tunngavigisaminnik immikkoortutik nassuiaaneranni paasinarsivoq, assigiinngissutsit annertunerit ukuninnga tunngaveqartut:

- Mittarfeqarfiit ataatsimut isigalugu aqqusernup sapusiatut nunap qaani sananeqarnissaa tunngavigaat, Rambøll-illu sumiiffiit ilaanni sivinganerup illuatungaani nuna ujaraaqqallu assallugit piiarsinnarlugit illuatungaanut immiissutiginnissaat tunngavigalugu.
- Mittarfeqarfiit sanaartornermi atortussat isorartunerusukkut assartorneqarnissaat tunngavigaat, taamaattumillu nunap qaani immigassat akisunerullutik, Rambøll-illu atortut tamarmik sananerup ingerlanerani ingerlaavartumik assartorneqartarnissaat tunngavigaa, taamaattumillu nunap qaani immigassat akikinnerujussuullutik.
- Mittarfeqarfiit majorissat sivingasut, taamaalillunilu aqqusernup ilaata qaavata asfaltimik macadam-imik akisuumik qallerneqarnissaa tunngavigaat, kiisalu Rambøll-ip aqqusernup tamakkerluni ujaraaqqanik akikitsunik qallerneqarnissaa tunngavigalugu.
- Mittarfeqarfiit nunap qeriuannartup ajornartorsiortitsisarneranut aaqqiissuteqarnissap qulakkeerneqarnissaa pingaartittorujussuuaa, Rambøll-illu aqqusernup ataatigut kuuffeqarnissap qulakkeerneqarnissaata annertunerusumik suliniutigineqarnissaa tunngavigalugu, taamaattumillu aqqusernup ataatigut kuuffilersuinissamut aningaasanik amerlanerusunik illuartitsisimalluni.

Kiisalu takuneqarsinnaavoq Mittarfeqarfiit imaluunniit Rambøll sanaartugassanut missingersuusiaminni ingerlatsinermut sunniutissanik, taamaalillunilu taakku nassatarisaannik ingerlatsinermut aningaasartuutissanik misissuisimangitsut.

Nuummi mittarfik nutaaq

Nuummi mittarfiup 1.799 meterinut tallineqarnissaa

Maanna mittarfiusup tallineqarnissaa 2006-imi akiusut tunngavigalugit 485 mio. kr.-inik akeqartussatut naliliifigineqarpoq.

Mittarfik 1.799 meteriusoq – timmisartut ullumikkut atorneqartut saniatigut – timmisartunit annerusunit Dash-8-nit, 100-t tikillugit ilaasoqarsinnaasunit, Reykjavik-imiit Nuummur toqqaannartumik timmisinnaasunit miffigineqarsinnaapput. Kiisalu timmisartut isorartuumut timmisinnaasut minnerit, soorlu Boeing 757, ullumikkut Narsarsuup Københavnillu akornanni angalasartoq, 200-t missaannik ilaasoqarsinnaasoq missinnaavoq.

Københavnip Nuullu akornanni toqqaannartumik timmisartuussisoqartalissappat, siumut utimullu akitsuutit ilanngunnagit bilitsimut akiusup 3200 kr.-it¹ missanniinnissaa naatsorsuutigineqarpoq. Tamatumaniil naatsorsuutigineqassaaq bilitsimut akiusoq inaarutaasoq qaffasinnerusussaammatt, mittarfiup aningaasalersorneqarneranut atatillugu atuisunut akiliuteqartitsisoqartarnissaa peqqutigalugu.

Bilitsip akiata appasissup taassuma atulerneratigut naatsorsueriaasioreersoq tunngavigalugu naatsorsuinnermi takornarianit ukiumut isertitaasartut 27 mio. kr.-it missaannik ilanegarnissaat nalilerneqarpoq, aammalu isumalluurtumik naliliineq tunngavigalugu takornariat 224 mio. kr.-inik isertitaqarfigineqarnissaannik naliliisoqarluni.

Nuummi mittarfiup 1.799 meteriusup sananeqarnera isumaqassappat, taanna Atlantikoq qulaallugu timmisartuussinnermut atorneqartariaqarpoq. Tassani ajornartorsiutaavoq mittarfiup taassuma siunissaq eqqarsaatigalugu Kangerlussuaq unammillerlugu ingiartussaammagu, aammalu Kalaallit Nunaata qeqqaniit avannaaniillu Atlantikoq qulaallugu timmisartuussisarnerit tamangajammik Nuummi Ilulissanilu mittarfiit 1.799 meteriusut aqqutigalugit akornutissat killilersuutissallu tamatuma nassatarisassai atorlugit ingerlasartusannngussallutik. Tamatuma peqatigisaanik Kangerlussuaq atorneqarpiarunnaassaaq, kisiannili akulikissuseq naammaginartumik ingerlatiinnarniarlugu pigiinnarneqartariaqassalluni.

Taamaattumik Nuummi 1.799 meterimik mittarfiornissaaq, Nuummur bilitsinik akikinnerusunik nassataqartussaagaluq naleqqutinngitsutut aaqqiissutaagallartussaassaaq, kisiannili taanna nuna tamakkerlugu mittarfiit aqqissuussaannerat akisooq attatiinnarneqassappat pisariaqartinneqarpoq.

Nuummi mittarfiup 2.200 meterinut tallineqarnissaa

Maanna mittarfiusup tallineqarnissaa 2006-imi akiusut tunngavigalugit 670 mio. kr.-inik akeqartussatut naliliifigineqarpoq.

Nuummi mittarfik 2.200 meterinut tallineqassappat, 11799 meterinut talliliinertulli tamanna maanna mittarfiusup tallineqarneranik, tassungalu ilanngullugu qaqqap immerneqarneranik kinguneqassaaq. 2.200 meterit mittarfiup maanna inissisimaffiani tallissutaasinnaasut annerpaaffissaatut nalilerneqarpoq.

Mittarfik timmisartut anginerusut amerlanersaanit miffigineqarsinnaassaaq. Assersuutigalugu Airbus, ullumikkut Kangerlussuarmut mittartoq akornutissaqanngitsumik qangattarsinnaassaaq, aammalu ikinnerusunik useqarluni mittarfimmur quasattumut missinnaassalluni. Taamaattumik mittarfik 2.200 meterinik takissusilik Kangerlussuarmi maanna mittarfiusumut taartaasinnaassaaq.

¹ Bilitsimut akiusoq taanna Arctic Umiaq Line-p 2006-imi aasaanerani Kangerlussuup Københavnillu akornanni akigit-taanut, ilaasunut akitsuutit tunisinermullu akitsuut 8%-iusoq ilanngullugu 3.229 kr.-inik akeqartumut toqqaannartumik assersuunneqarsinnaavoq.

Timmisartut annerit amerlanersaasa missinnaanissaat naatsorsuutigineqarmat, mittarfik 2.200 meterinik takissusilik mittarfinni angisuuni suliassaasartut pitsaaqutissaasa assinginik sunniuteqartussatut naliliiffigineqarpoq. Københavnimut imaluunniit New Yorkimut uterlugulu bilitsimut akigititassatut naatsorsuutigisaq 2.700 kr.-inut tagginneqarpoq, taakkulu saniatigut akitsuutit ilanngunneqassallutik.

Bilitsip akiata appasissup taassuma atulerneratigut naatsorsueriaasioereersaq tunngavigalugu naatsorsuinnermi takornarianit ukiumut isertitaasartut 34 mio. kr.-it missaannik ilaneqarnissaat nalilerneqarpoq, aammalu isumalluartumik naliliineq tunngavigalugu arfineq pingasoriaat tikillugu takornariat isertitaqarfigineqartar-nissaannik naliliisoqarluni.

Inuiaqatigiit aningaasaqarnera eqqarsaatigalugu Nuummi aaqqiissutissaq tamanna pitsaasutut nalilerneqar-sinnaavoq. Mittarfinnut angisuunut sunniutit pitsaasut pissarsiarineqarsinnaasut amerlapput aammalu aki-kinnerungaatsiarluni. Kisiannili tassani avatangiisinut illoqarfiullu pilersaarusiorneqarneranut eqqarsaatigi-sassanik peqarpoq, inaarutaasumik aalajangiisoqannginnerani eqqarsaatigilluarneqartariaqartunik.

Nuup Kommuneata 2005-imiit 2014-imut kommunimi pilersaarutissatut siunnersuutaani inaarutaasumi taku-neqarsinnaasutut, piffissap pilersaarusiortiusup iluani aalajangiisoqartussaavoq – tassani Qinngorpumiit kujammut qeqertat tungaannut illoqarfiup ineriartornera ingerlateqqinneqassanersaq – imaluunniit avanna-mut Akiata tungaanut illoqarfiup ineriartortinneqarneranik aallartitsisoqassanersaq aalajangerneqartussaal-luni.

Aalajangigassaq pingaarutilik taanna periarfissani marluusuni taakkunani inittussuseq kiisalu siunissamut aningaasaqarnikkut avatangiisitigullu eqqarsaatigisassat oqimaqatigiisinneqarnerat tunngavigalugit pis-saaq. Nalilersuinerne taakkunani siunissami mittarfiup inissiffissaa pingaaruteqartorujussuavoq.

Maanna mittarfiup inissisimaffiata piginnarnissaa illoqarfiup ineriartoqqinnissaanut killiliisussaavoq, taamaat-tumillu mittarfissap nutaap kujammut Angisunnguarmut imaluunniit Akianut inissinneratigut inittussutsip an-nerturnerusup pissarsiarineqarsinnaanera eqqarsaatersuutigineqartariaqarluni.

Nuummi Angisunnguami mittarfissaq nutaaq 3.000 meterinik takissusilik

Angisunnguami mittarfimmik 3000 meterimik sananissaq 1.925 mio. kr.-iniit 2.120 mio. kr.-it tikillugit akeqar-tussatut naliliiffigineqarpoq, taakkunanngalu 1.250 mio. kr.-it mittarfimmut sinnerilu attaveqaatinut pisariaqar-tinneqartunut (aqqusinernut, ikaartarfinnut sullorsualianullu) atorneqartussaapput.

Timmisartut nalinginnaasumik atorneqartut tamarmik killilersorneqaratik mittarfimmut tassunga missinnaas-sapput.

Nuummi 2.200 meterimik mittarfiliornissaq assigalugu tamanna takornariaqarnermut arlalitsigut iluaqutissar-taqarpoq. Bilitsimut akigititassatut naatsorsuutigineqartoq aammalu takornarianit isertitassatut naatsorsuuti-gineqartut mittarfiup maanna atorneqartup 2.200 meterinut tallineqarnerani naatsorsuutigineqartut assigaat.

Angisunnguup nunataa qutaarluusorujussuavoq. Assersuutigalugu mittarfiliornermi qaartiterinikkut nuna piiarneqartussat 6,7 mio. m³-nut naatsorsorneqarpoq. Tassunga assersuutitut taaneqarsinnaavoq Akiani mittarfiliortoqassappat nuna qaartiterlugu piiarneqartussaq 0,9 m³-nik annertussuseqartussaavoq.

Angisunnguani 3000 meterinik mittarfiliortoqassappat, taanna annertusineqarsinnaassanngilaq.

Qeqertaq qutaarluusoq taamaallaat 12 km²-nik annertussuseqarpoq (4 km-it missaannik takissuseqarluni aamma 3 km-it missaannik silissuseqarluni), taamaattumillu mittarfiup inissiffissaa illoqarfiup allilerneqarnis-saanut pisariaqartitsinermut tapertaasinnaassanani.

Aaqqiissutissaq taanna atussallugu peqqutissat pitsaassutsimut tunngasut arlaliusinnaapput, kisiannili inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu pitsaanerpaanani. Kiisalu aamma aaqqiissutissap periarfissaa-sinnaasutut qulakkeerlugu aalajangerneqannginnerani pingaartumik qeqertap tungaanut sullorsualiornissaq eqqarsaatigalugu teknikkikkut misissueqqittoqarnissaa pisariaqassaaq.

Ataatsimut isigalugu Angisunnguami mittarfimmik 3000 meterimik sananissaq suliaavoq nunaminertanik illoqarfimmik ineriartortitsivissanik killilleeqataasussaaq, aammalu nunataata qutaarluunera pissutigalugu sa-naartorfissagissaanissaaq akisuujusussaavoq.

Taamaattumik inassutigineqarpoq maannamuugallartoq aaqqiissutissaq taanna suliarineqassanngitsoq.

Ilusiliaq 8: Angusunnguami mittarfissaq nutaaq 3.000 meterinik takissusilik

Najoqqutarisaq: Nuup Kommunea

Nuup eqqaani Akiani mittarfissaq nutaaq 3.000 meterinik takissusilik

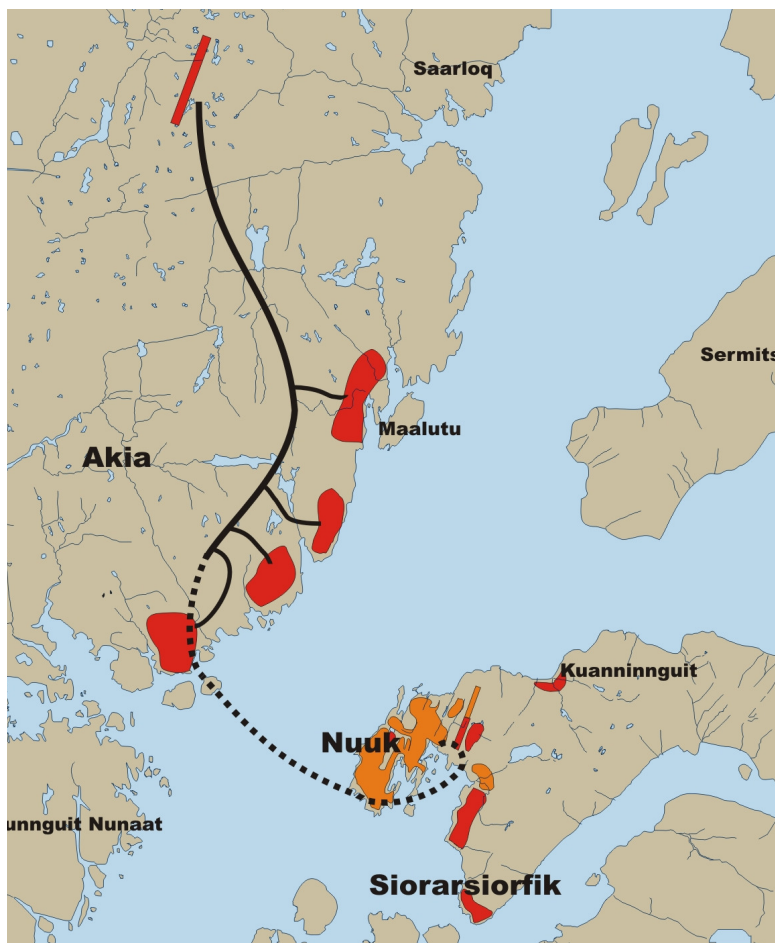
Akiani mittarfimmik 3000 meterimik sananissaq 1.530 mio. kr.-iniit 2.050 mio. kr.-it tikillugit akeqartussatut naliliiffineqarpoq, taakkunanngalu 700 mio. kr.-it mittarfimmut sinnerilu aqqusinernut sullorsualianullu ator-neqartussaapput.

Timmisartut nalinginnaasumik ator-neqartut tamarmik killilersorneqaratik mittarfimmut tassunga missinnaas-sapput.

Nummi 2.200 meterimik mittarfiliornissaq assigalugu tamanna takornariaqarnermut arlalitsigut iluaqutissar-taqarpoq.

Bilitsimut akigitassatut naatsorsuutigineqartuq aammalu takornarianit isertitassatut naatsorsuutigineqartut mittarfiup maanna atorneqartup 2.200 meterinut tallineqarnerani naatsorsuutigineqartut assigaat.

Ilusiliaq 9: Akiani mittarfissaq nutaaq 3.000 meterinik takissusilik

Najoqqutarisaq: Nuup Kommunea.

Akiata nunataata annersaaq manissuuvoq. Kommunip naliliinera malillugu Akiani kvadratmeterit untritillit arlallit illoqarfiup ineriartortinnissaanut atorneqarsinnaapput. Suliffeqarfinnik annernik sulianillu allanik nuna-minertanik atorfissaqartitsiviusunik allanik pilersitsinissamut periarfissaqarluassaaq.

Sullorsuarmiit mittarfimmut aqqusineq illoqarfiup immikkoortuinut ataasiakkaanut aallaavittut pissusissami-suuginnartut atorneqassaaq.

Mittarfik tukimut mittarfilerneqarsinnaassaaq, kiisalu immikkut ingerlaffissialerneqarsinnaalluni, taamatullu aamma mittarfittaa tallineqarsinnaassaaq.

Nuup eqqaani Akiani mittarfimmik nutaamik 3.000 meterinik takissusilimmik sananissaaq aaqqiissutissatut pitsaasuuvoq, illoqarfik annertuumik ineriartortinneqarsinnaalluni – aammattaaq inuussutissarsiutinik suliaqarfinnik, soorlu aatsitassarsiornermik suliaqartunik, nunaminertanik pisariaqartitsiviusunik nutaanik pilersitsisoqarsinnaalluni.

Nuuk Kangerlussuarlu pillugit inerniliinerit

Nuummi mittarfiliassaq 2200 meteriusoq Nuummi mittarfiliassamut 1.799 meteriusumut naleqqiullugu inuiaqatigiinni aningaasaqarneq eqqarsaatigalugu siunissami piffissamut akunnattumut (ukiut 6-12-it) aaqqiussutissatut pitsaasuusaaq. Mittarfik 1.799 meteri piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu timmisartut aningaasartuutitut naapertuuttut atorlugit Atlantikoq qulaallugu timmisartuussisarnissap patajaatsumik ingerlanneqarnissaanut qulakkeerutigissallugu naappallaarpoq.

Mittarfiup pioreersup 950 meteriniit 2200 meterinut tallineqarnissaa sanaartornermut tunngasortai eqqarsaatigalugit pilertortumik aallartinneqarsinnaapput, sumiiffik taanna ilisimaneqarmat aammalu sanaartornissamut pilersaarut nalornissutissanik annertunerusunik imaqaanngimmat. Nuummi mittarfimmik 2200 meterimik sananissamut aningaasalersuinissaq mittarfinnik 3000 meterinik marluusunit ajornannginnerussammat tamanna naatsorsuutigineqartariaqarpoq. Mittarfimmik ingerlatsinerimut saniatigut aningaasartuutissat ikittuararsuussapput. Teknikkimut tunngasortai isigalugit Airbus 330-200, Air Greenlandip ullumikkut Københavnip Kangerlussuullu akornanni atugaata assinga mittarfimmut missinnaavoq.

Mittarfimmik 2200 meterimik sananissaq illoqarfimmi inissiaqarfinnik suliffissuaqarfinnilluunniit ineriartortitsinerimut tapertaasinnaangilaq. Taamaattumik ukialunnguit ingerlanerini illoqarfimmi inissiaqarfinnik suliffissuaqarfinnillu alliliinissaq pisariaqartinneqalersinnaavoq.

Air Greenlandimit ilisimatitsissutigineqarpoq timmisartut sukkasuuliat Nuummi inissisimaffimmut pioreersumut tikittarnerisa akulikissusiat appartussaasoq. Taamaattumik Nuummi mittarfissat assigiinngitsut silaanaasa aalassassimaartarnerannik teknikkikkut misissuinerimik aallartitsisoqarpoq. Misissuinerini paasiniarneqassaaq mikkiartornermi silaannaap aalassassimaartarnera ima annertutiginersoq, suliaq pineqartuq ingerlateqqinneqartariaqassanani. Misissuinerit 2006-imi september naatinnagu naammassissasut naatsorsuutigineqarpoq.

Siunissami mittarfimmik annerusumik pisariaqartitsisoqalissappat, Nuummi mittarfik 2200 meteriusoq allileneqarsinnaassanngilaq. Timmisartut Airbus 330-200-mit annerit missinnaassanngillat, tamannalu peqqutigalugu timmisartuutitileqatigiiffiit Atlantikoq qulaallugu angallavinni unammillernissamut tunuarsimaarsinnaapput.

Mittarfimmik 3000 meterimik sananermi Nuup kujataata tungaani inissiaqarfinnik sananissamut ammaassisoqassaaq, aammalu mittarfimmi eqqaanilu nunaminertanik ammaassisoqassalluni. Taamaattumik Nuummi inissiaqarfissat suli ukiorpassuarni tulliuttuni pigineqariissapput. Mittarfik 3000 meteriusoq timmisartut amerlanersaanit miffigineqarsinnaassaaq, taamaattumillu Kalaallit Nunaanni timmisartuussinerimik unammilleqatigiinnissaq ajornannginnerulersinneqassalluni. Mittarfik 3000 meteriusoq mittarfimmut naannerusumut naleqqiullugu siunissamut qulakkeerinerussaaq, timmisartuussinerimik ikummatissanut aningaasaqarnermut, taamaallunilu oqimaassutsimut naleqqiullugu motoorit sakkukinnerunissaannik piunasaqaatit annertusiar-tuinnarmata. Taamaattumik teknikkikkut tunngavissat peqquutaallutik siunissaq eqqarsaatigalugu mittarfiit takinerunissaat pisariaqarluni. Mittarfiup annertusineqarnissaa pisariaqassappat, soorlu mittarfinnik tuki-moortunik imaluunniit takinerusunik, Akiani inissiiffissami alliliinissaq akikingaatsiartussaavoq.

2006-imi ukiakkut sullorsualiassaq, Akiani mittarfimmik 3.000 meterimik sananissamut pisariaqartinneqartuq pillugu misissueqqaarnernik allanik allartitsisoqassaaq. Misissuinerini taakkunani paasiniarneqassaaq nunap sananeqaataani pissutsit suliassap sularinissaanut ajornartitsinnginnerisut. Misissuinerit inerisa 2007-ip aallartinnerani piareernissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Misissuinerit taakku aqutugalugit suliassap naammassineqarsinnaasup – saniatigut immikkut aningaasartuutitaqanngitsumik – ingerlateqqinneqarnissaa qularnaannerulissaaq. Aamma misissuinerit suliassanut ingerlateqqinneqartussanut aningaasalersuisussanik pissarsiormerimik uppersaatsit atorneqarsinnaapput.

Nuummi mittarfimmut aamma Kangerlussuup Sisimiullu akornanni aqquserniassamut tunngatillugu inassuteqaatit

Aqqusermit isertitsissutaasussanit pingaarneq tassaavoq maanna angallannerup silaannarmiit aqqusermut/umiarsuarnut nuunneqarnera. Tassanili malugineqartariaqarpoq angallannerup ingerlanera uummaariluartumik ingerlammat annertuumillu allannguuteqarsimalluni. Tunngavigineqartoq kingunerisassanik misissueqqissaarnermi tunngavigineqartoq allanngorsimavoq.

Taassuma tulliatut piffissaq atorineqartartoq eqqarsaatigalugu umiarsuaq ilaasunik angallatissatut sulii soqutigineqarnerisooq oqaluuserineqarsinnaavoq. Sisimiuni innuttaasut saniatigut allani najugallit Kangerlussuarnut angalasarneq nalunaaquttap akunnerini pingasuni biilernermit taassumalu saniatigut umiarsuarnik angalanermit, ornigaq apeqqutaatillugu ullunik arlalinnik sivirususeqarsinnaasumit taarserneqassaaq.

Aqquserniornissap inernerisinnaavaa maanna timmisartuussisarnerup ornigassanut tamanut ingerlaannarnissaa, tassani immaqa Sisimiut kisimi pinnani, tassanilu nalunaaquttap akunnerani ataatsimi timmisartorneq nalunaaquttap akunnerini pingasuni biilertarnermit taarserneqassaaq. Aaqqiissutissap taassuma qanoq pivisorsortigineranut soorunami aqqusernup atornerata qanoq akeqarnera apeqqutaassaaq, tassanilu aamma aqquserneq qanoq iliorluni aningaasalersorneqarsimanersooq apeqqutaassalluni.

Tassalu angallannermi aningaasaqarnerinnaq isigissagaanni Kangerlussuarmiit Sisimiunut aqqusernup Kalaallit Nunaannut isaariamut pingaarnermut ilaatinneqarnissaa taparserneqarsinnaanngilaq.

Immaqa aqquserneq Kangerlussuarmi takornariaqarnermik inuussutissarsiornermillu ineriartortitsinermit soqutiginaateqarsinnaavoq, aammalu immaqa mittarfiup pingaaruteqassusia apparaluartoq Kangerlussuaq takornariarfittut namminersortutut ineriartortinneqarsinnaavoq, tamannalu apeqqut allaavoq, Kalaallit Nunaa-ta sinneranut isaariap pingaarnerup inissiffissaanik aalajangiiniarnermut ilaatinneqartariaqanngitsoq.

Akerlianik Nuummi Atlantikoq qulaallugu timmisartunut mittarfimmik sananissaaq aalajangiunneqassappat, Nuummiit Kangerlussuarnut tassanngaanniillu ingerlaqqilluni timmisartoqqaanngikkaluarluni ataasiaannarluni aallartarnikkut annertuumik ataavartussamillu sipaaruteqartoqarsinnaavoq. Tamatuma saniatigut taamatut aaqqiineq angallannerup sinneranut annertuumik akornutaassanngilaq. Apeqqutaaginnassaaq sipaarutissat mittarfiup aningaasalersornissaanut naammannersut.

Maannamuugallartoq misissukkat inernerisa takutippaat taamatut sipaaruteqarnikkut mittarfik aningaasalersorneqarsinnaasooq, taamaattumillu Nuummi Atlantikoq qulaallugu timmisartunut mittarfiliornissaaq isumasarsiaasooq pitsaasooq.

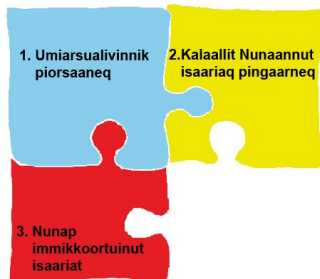
Mittarfiliornissamut aaqqiissutissat arlaat naleqqunnerutinneqarneranut Nuummut tunngatillugu suut kissaaticigineqarnerisut apeqqutaassaaq.

Piffissamut akunnattumik ungasissusilimmut angallannermut isuma kisiat tunngavigalugu inassuteqartoqassappat mittarfik 2200 meterisooq pilerinarnerussaaq. Taanna sanajuminartuuvooq aammalu mittarfiit angisuut pisinnaasaannik tamangajannik pisinnaasaqarluni.

Inassuteqaatissaaq Nuummi ineriartortitsinissamut annertusaanissamullu periarfissat tunngavigalugit toqqarneqassappat, Akiani aaqqiinissaaq pilerinarneruvoq.

Erseqqissaaticigineqassaaq Nuummi Atlantikoq qulaallugu timmisartunut mittarfiliornissaaq Kalaallit Nunaannut angallannerup annertunerulerneranik kinguneqartussaammat, taamaalillunilu ornigassat allat angallavigineqarnerat annertunerulertussaalluni – tamatumanili soorunami Kangerlussuaq pinnagu.

Katitigassaq 3 – Nunap immikkoortuinut isaariat

Siunissami nutaamik mittarfiliortiternissami siunertaavoq Kalaallit Nunaanni ajornanginnerusumik akikinnerusumillu timmisartuussisinnaalernissaq. Tamanna bilitsit akikinnerulerinerinik takorniallu amerlanerulerinerinik kinguneqartussaavoq. Pitsaanerusumik akikinnerusumillu timmisartuussisinnaalernissaq anguneqarsinnaanngippat, angallannermi sanaartukkanik sanaartornissaq alliliinissarluunniit inuiaqatigiit aningaasaqarnikkut pissarsissutigisinnaanngilaat.

Taamaattumik Kalaallit Nunaannut isaariaq pingaarneq inisseriarpat sumiiffiit toqqaannartumik tikinneqartarnissamik immikkut pisariaqartitsisut oqallisigineqartariaqarput – soorlu takornariaqarnermik ineriartortitsinissaq eqqarsaatigalugu.

Soorlumi Nuuk illoqarfiit pingaarnersaattut nunatsinni qitiusumik katersuuffiusoq, assartuinikkut pisariaqartitsineq eqqarsaatigalugu Ilulissat, Qaqortoq Tasiilarlu nunap immikkoortuini najukkaminni qitiusumik katersuuffiupput – aammalu Qeqertarsuup Tunuani, Kujataani Tunumilu takornariaqarneq eqqarsaatigalugu qitiusumik inissisimallutik.

Taamaattumik Naalakkersuisut misissorniarpaat sumiiffinni taakkunani pingasuusuni angallannerup anner-tussusaa ima angitiginersoq, allaat namminerisamik Atlantikoq qulaallugu timmisartuussinermi isaariaqaler-nissamat tunngavissaqarlutik.

Taamaattumik Naalakkersuisut Nuummi Ilulissanilu mittarfiliassat pillugit suleqatigiissitamut Ilulissat ilaatip-paat, aammalu taamaattumik Naalakkersuisut Kujataani attaveqaatinik ineriartortitsinissaq pillugu suleqati-giissitamik pilersitsisimapput, piffissallu qanittup ingerlanerani Tasiilami angallannerup ineriartortinneqarnis-saa pillugu suleqatigiissitamik pilersitsiniarlutik.

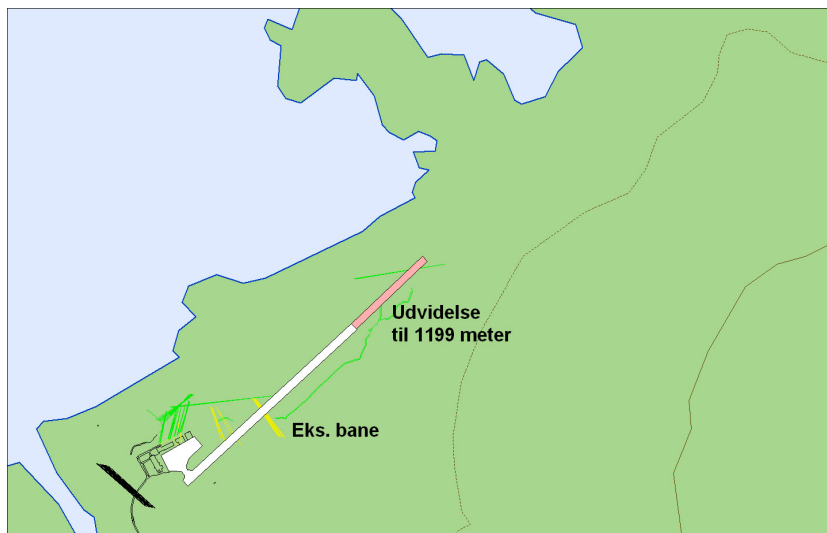
Maannamat angusaagallartut matuma kinguliani ilisaritinneqarput.

Ilulissani mittarfik nutaaq

Ilulissani mittarfik 1.199 meterinut tallineqassaaq

Mittarfik pioreersoq 1.199 meterinut tallineqassaaq. Akiusup 2006-imi akit tunngavigalugit **56 mio. kr.-inik** naleqartussatut naliliiffigineqarpoq.

Ilusiliaq 10: Mittarfiup 1.199 meteriusup inissiffissaa

Najoqqutarisaq: Ilulissat Kommuniat

Mittarfik 1.199 meteriusoq timmisartut maanna mittarfiusumut missinnaasut saniatigut aamma timmisartunit annerusunit Dash-8-nit, 100-t missaat tikillugit ilaasoqarsinnaasunit, soorlu Reykjavikimiit Ilulissanut toqqaannartumik timmisunit miffigineqarsinnaassapput. Taamaalilluni Atlantikoq qulaallugu Reykjavik aqqu-saarlugu timmisartuussisarneq akikinnerusoq atorneqarsinnaalissaaq.

Nalileeriaasioreersoq malillugu bilitsit akikinnerulernerat ukiumut takornarianit isertitaasartut saniatigut 16 mio. kr.-it missaat isertinneqartassapput, aammalu isumalluartumik nalileeriaaseq malillugu takornariat 40 mio. kr.-inik isertitsissutigineqarnissaannik naliliisoqarpoq.

Timmisartulli taakku nassiussat assartorsinnaasaat killeqarput, taamaattumillu timmisartumik assartuummik aalisakkanik nutaanik Reykjavik, ullumikkut aalisakkanik annertuumik avammut assartuisooreersoq aqqu-saarlugu avammut assartuisartussamik atulersitsinissaaq eqqarsaatigineqartariaqarpoq. Tamanna nioqqutis-sanik nutaarluinnarnik najukkani innuttaasunut takornariaqarnermillu sullissinermi annertusiartortumut pilersuinerup pitsaanerulerneranik kinguneqartussaassaaq.

Ilulissani mittarfiup 1.799 meterimut tallineqarnissaa.

Mittarfik maanna mittarfiusumut atasumik aammalu taassuma avannannguani sananeqassaaq. Aamma sanaartornermut aningaasartuutissat naammaginatut atorlugit inissiiffiusinnaasunik allanik qinigassaqarpoq. Timmisartuussisarnerup akulikitsorujussuunissaa naatsorsuutigineqarpoq, aammalu akiusussaaq 2006-imi akiusut tunngavigalugit **670 mio. kr.-iusussatut** naliliiffigineqarpoq.

Ilusiliaq 11: Mittarfiup 1.799 meterip inissiffissaa

Najoqqutarisaq: Ilulissat Kommuniat

Mittarfik 1.799 meteriusoq timmisartut maanna mittarfiusumut missinnaasut saniatigut aamma timmisartunit annerusunit Dash-8-nit, 100-t missaat tikillugit ilaasoqarsinnaasunit, soorlu Reykjavikimiit Ilulissanut toqqaannartumik timmisunit miiffiqeqarsinnaassapput. Kiisalu timmisartut isorartuumut timmisinnaasut minnerit, soorlu Boeing 757, ullumikkut Narsarsuarmut timmisartut, 200-t missaannik ilaasoqarsinnaasut missinnaapput. Taakku assersuutigalugu Københavnimut imaluunniit New York-imut toqqaannartumik timmisarsinnaapput.

Mittarfik 1.799 meterinut tallineqassappat aammalu Atlantikoq qulaallugu timmisartuussisoqartalissappat ilaasunik toqqaannartumik siumut utimullu timmisartuussinermut bilitsip akiata sanaartukkat aningaasalersomeqarnerannut atuisut akiliutaat ilanngunnagit 3.200 kr.-iunissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Bilitsip akiata appasissup taassuma atulerneratigut naatsorsueriaasioreersoq tunngavigalugu naatsorsuinnermi takornarianit ukiumut isertitaasartut 34 mio. kr.-it missaannik ilaneqarnissaat nalilernerqarpoq, aammalu isumalluartumik naliliineq tunngavigalugu 85 mio. kr.-inik takornariat isertitaqarfigineqartarnissaannik naliisoqarluni.

Kisiannili aalisakkat Atlantikoq qulaallugu timmisartut akunnattumik angissusillit atorlugit Ilulissaniit assartorneqarsinnaasut amerlassutsimikkut killeqarput, taamaattumillu timmisartumik assartuummik aalisakkanik nutaanik avammut assartuisartussamik atulersitsinissaq eqqarsaatigineqartariaqarpoq. Tamanna nioqqutis-sanik nutaarluinnarnik najukkani innuttaasunut takornariaqarnermillu sullissinnermi annertusiartortumut pilersuinerup pitsaanerulerneranik kinguneqartussaassaaq.

Kalaallit Nunaata Kujataa

Namminersornerullutik Oqartussat Kalaallit Nunaata Kujataani kommuninik pingasuusunik suleqateqarlutik Kujataani angallannikkut attaveqaatit allanngortiterneqarsinnaanerininik periarfissanik misissuinerinik aallartitsererput.

Nunap sinneranut naleqqiullugu Kujataani aqqusinernik ineriartortitsisoqarsimavoq, pingaartumik savaateqarfiit eqqaanni. Aqqusernit pioreersut atassuserlugit aqqusinertut ataqatigiittut sananeqarsinnaaneritut periarfissat Qaqortup Narsallu akornanni atassusiinissamut atatillugu misissorneqassapput. Taamatut atas-

susiinissamut periarfissat arlaqarput, aqqusernillu ikaartaammik taperneqarsinnaapput, imaluunniit Narsarsuaq aqqusaarlugu Tunulliarfikkut aqqusinniortoqarsinnaalluni.

Tamatuma saniatigut Narsarsuarmi mittarfiup Kujataanut isaarissatut atorneqarnera ingerlaannassanersoq misissorneqassaaq. Mittarfiup inissisimaffia oqaluttuarisaanermik tunngaveqarpoq, sumiiffillu taanna ilaasunik angallassinermi katersuuffittut atuuppoq. Inissisimaffik taanna pitsaalluartuunersoq, imaluunniit nunap immikkoortuani mittarfik iluaqutaasumik Qaqortumut nuunneqarsinnaanersoq maanna misissorneqarpoq.

Kiisalu Atlantikoq qulaallugu timmisartunut mittarfiup Narsamut imaluunniit Qaqortumut nuunneqarsinnaaneranut periarfissat sulianut ilaatinneqarput.

Kujataani aqqusinniorneq, biilnut ilaasunullu ikaartaat – sanaartugassanut aningaasartuutissanut aningaasaqarnermut missingersuutit

Aqqusinniornissamut tunngaviusumik aqqissuussineq Qaqortumiit angallannermut aqqusineq – Kangerluarsuup Paava, 16,5 km (mio. kr. 57) Traktorinut aqqusineq, Narsaq – savaateqarfiit, 43,5 km. (188 mio. kr.)	mio. kr. 245.
Qinigassaq 1: Angallannermut aqqusineq, Qaqortoq – Tasersuakkut – Kangerluarsuup Paava, 13 km (mio. kr. 44) Traktorinut aqqusineq, Narsaq – savaateqarfiit, 43,5 km. (188 mio. kr.)	mio. kr. 232
Qinigassaq 2: Angallannermut aqqusineq, Qaqortoq – Kangerluarsuup Paava, 16,5 km (mio. kr. 57) Angallannermut aqqusineq, Narsaq – Narsarsuaq, 92,5 km. (mio. kr. 513)	mio. kr. 570
Narsami aamma Nuupiluup eqqaani biilnut ikaartaatinut talittarfik, kiisalu biilnut ikaartaammik tunniussineq.	Mio. kr. 102
Missingersuutit katillugit – ilaasunut ikaartaat	Mio. kr. 46

Najoqqutarisaaq: "Angallannermut sanaartukkat, Sanaartukkanut nassuiaatit missingersuutillu", 27. maj 2004, Mittarfeqarfiit

Siuliani takussutissiarineqartumi ilaatigut Narsami ikaartaammut talittarfissamut nutaamut aamma Qaqortup qeqertaasartaata avannamut sineriaani Nuupilummi ikaartaammut talittarfissamut nutaamut atatillugu pilersitsinissamut aningaasartuutissat takussutissiorneqarput.

Kiisalu Naalakkersuisut nunap immikkoortuani mittarfiup, Qaqortumik Narsamillu sullissisuusussap sananeqarneranut atatillugu sanaartugassanut aningaasaqarnerup naliliiffigineqarnissaa kissaatigaat. Suliamut tassunga atatillugu Naajarsuit Qaqqaaata avannaani nuna – Qaqortumiit 9 kilometerinik ungasissusilimmiittoq – misissorneqarpoq. Sumiiffimmi toqqarneqartumi tassani tallileeqqinnissamut periarfissaqassaaq.

Nunap immikkoortuani mittarfiliornissamut missingersuut, Kalaallit Nunaata Kujataa

Kujataani nunap immikkoortuani mittarfiliornissamut akiusussamut mittarfiup qanoq angitigisup sananeqar-nissaa apeqquataasorujussuusaaq. 2004-mi nunap immikkoortuani mittarfimmik 1199 meterimik, soorlu timmisartunit annerusunit Dash-8-nit, Reykjavikumut aammalu soorunami Kalaallit Nunaata sinneranut tim-misartuussisartussanit miffigineqarsinnaasumik sanasinnaanermut periarfissat misissuiffigineqarput.

Mittarfik 1199 meteri	mio. kr. 360
-----------------------	--------------

Najoqqutarisaq: "Angallannermut sanaartukkat, Sanaartukkanut nassuiaatit missingersuutillu", 27. maj 2004, Mittarfeqarfiit

Kisiannili aamma mittarfimmik annerusumik sananissamut inissaqarpoq, sanaartornissamullu missingersuu-siaagallartut takutippaat Qaqortup Narsarsuullu akornanni 700 mio. kr.-it missaat atorlugit sanasoqarsinnaa-soq. Taamaattumik mittarfiliornikkut takornariat Kujataanut toqqaannartumik timmisartuunneqarsinnaalerne-rinik periarfissiisaaq, assersuutigalugu timmisartut ullumikkut Narsarsuarmut tassangaanniillu timmisar-tuussinermut atorneqartartut atorlugit.

Tasiilaq

Kalaallit Nunaata Tunua immikkut unammillernartoqarpoq. Isorartussutsit annertuut, innuttaasut ikittunnguit minnerunngitsumillu mittarfiit inissisimaffii oqaluttuarisaanermik tunngaveqartut atorunut timmisartuusse-riaatsinullu immikkut piumasaqaateqarfiupput.

Takornariaqarnerup ineriartornerata aammalu Islandimut qanittunnguami inissisimanerata kingunerisaanik Kulusummi mittarfik nunatsinni ulapaarfiunerpaasarpoq, aammalu takornariaqarnek eqqarsaatigalugu Ka-laallit Nunaannut isaariatut pingaaruteqartut taaneqartariaqarluni. Mittarfimmi suliat annertusinissaat naat-sorsuutigineqarpoq, taamaattumillu pisinnaasat ilaasut takornariallu akimmiffissaannik naammaginatunik neqeroorsinnaanermik ajornakusoortitsilersussaapput. Kiisalu mittarfiup pioreersup asfaltilersorneratigut aamma/imaluunniit tallineratigut timmisartut amerlanerit annerusullu missinnaalissapput.

Najoqqutarisaq: Ammassallip Kommuniani pilersaarut

Kulusummi mittarfimmi pitsanguinerit kingunerisaannik timmisartut tikittartut akulikissusiat annertusineqar-poq, tamatumalu peqatigisaanik aamma maanna mittarfik unnukkut atorneqarsinnaalersimavoq. Heliportip aammalu qulimigulinnik sullissinerup pitsannorsarneqarnerat tamatumunnga atatillugu unnukkut timmisar-

tuussisinnalernermit, aammalu tikittartut akulikissusiisa sapinngisamik pitsanngortinneqarnissaannut periarfissiissapput.

Ilulissanut, Kujataanut Tasiilamullu tunngatillugit inerniliinerit

Ilulissani mittarfik 1199 meteriusoq nunani allani qaninnerusuni ornigassanut, soorlu Reykjavikimut, timmisartut minnerit, soorlu Dash-8-t atorlugit toqqaannartumik timmisartuussisinnalernermit ammaassaaq. Atlantikoq qulaallugu soorlu Danmarkimut imaluunniit USA-mut timmisartuussisoqarsinnaassanngilaq.

Ilulissani mittarfik 1799 meteriusoq timmisartut sukkasuuliat atorlugit Atlantikoq qulaallugu, soorlu Københavnimut imaluunniit New Yorkimut toqqaannartumik timmisartuussisinnalernermit ammaassaaq. Timmisartuq Boeing 757, ullumikkut Narsarsuarmut timmisartuussisarnermut atorneqartartoq, 200-t missaannik ilaasoqarsinnaasoq Ilulissani mittarfimmu 1799 meteriusumut atorneqarsinnaassaaq.

Kujataani suliniutit soqutiginaatillit amerlapput, aammalu Ineqarnermut Attaveqarnermullu pisortaqrarfiup Kujataani kommunit pingasuusut suleqatigalugit Kujataani suliassanut allattukkat "long list"-imik taaneqartut suliarisimavai, taakkunungattaarlu suliassat minnerit, soorlu Nanortalimmi sanaartoruminartumik mittarfiliornissaq ilaavoq. Allattukkani suliassat inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut naleqqiullugu nalilersoqqissaarneqarput, taakkulu Naalackersuisut 2007-imi upernaakkut missingersuutit pillugit isumasioqatigiinnissaat sioqqullugu naammassineqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq. Suliarli ima siuarsimatiginngilaq, suli maannarpiaq suliassat suut inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu iluanaarnerpaanersut oqaatigineqarsinnaanngikkallaruni.

Ammassallip kommuniata pilersaarutaani 2005-2016-imut atuuttussami kommunip qinigassatut periarfissat assigiinngitsut tikkuarpai, tassani püssioreersunik pitsannguissamiit Tasiilap eqqaani nutaamik mittarfiliornissaq pineqarput. Naalackersuisut Ammassallip Kommunian suleqatigalugu suleqatigiissitaliornissamik kissaateqarput, tassani ilaasartut amerliartorerisa ingerlaannarnera tunngavigalugu kommunip siunnersuutaanni siunissamut takorluukkat misissorneqassapput, tassunga ilanngullugu angallannermi attaveqaatinut aningaasaliinerup inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut ingerlatsinermilu aningaasaqarnermut iluanaarutisartai ajoqutissartaalu misissorneqassallutik.

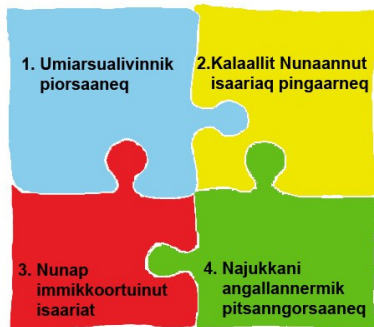
Ilulissanut, Kujataanut Tasiilamullu tunngatillugu inassuteqaatit

Nuummut Ilulissanullu tunngatillugu suleqatigiissitap mittarfik 1799 meteriusoq Ilulissanut tunngatillugu inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu suliassat annersaattut tikkuarpaa. Ilulissani mittarfik 1799 meteriusoq nalileeriaasioreersoq malillugu naliliisoqaraluarpuunniit takornarianit isertitat amerlinerisigut imminut akilersinnaavoq. Mittarfik 1199 meteriusoq aamma taamaassinnaagaluarpoq, kisiannili piffissaq ungasissoq eqqarsaatigalugu aaqqiissutissap anginerup atoneratigut inuiaqatigiit aningaasaqarneranni iluanaarutissat annertunerusussaammata mittarfimmik 1799 meterimik sanasoqarnissaa inassutigineqarpoq. Taamaattumik mittarfiliornikkut timmisartumik attartukkamik Europamiit Amerikallu avannaaniit Ilulissanut toqqaannartumik timmisartuussisoqarsinnaalissaaq, aammalu aalisakkanik nutaanik imarpik qulaallugu niuerfinnut toqqaannartumik assartuisoqarsinnaalissalluni.

Ukiopassuarni inuiaqatigiit aningaasaqarneranni ingerlasimaneq tunngavigalugu Narsarsuarmi mittarfik atorneqaannassanersoq, imaluunniit tassunga taarsiullugu soorlu aqqusinermik imaluunniit Qaqortumi mittarfimmik anginerusumik sanasoqassanersoq eqqarsaatersuutigineqartariaqarpoq. Suleqatigiissitarli siunertamik tamatuminnaga misissuisussatut pilersinneqartoq suli aalajangiussaminnik naammassisaqanngilat, kisiannili Naalackersuisut inerniliissutaajumaartussat nuna tamakkerlugu sanaartornermi aaqqiissutaagallartussatut siunnersuummut, Naalackersuisut 2007-imi ukiakkut ataatsimiinnermi saqqummiussassamittut naatsorsuutigisaminut ilanngunnissaat qilanaaraat.

Tasiilap eqqaani Kulusummi mittarfiup assinganik imaluunniit pitsaanerusumik sananissaq ajornassagunangilaq. Tasiilami nutaamik mittarfiliornissaq nukingiussassatut isigineqanngilaq, kisiannili siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu angallannerup annertusiartornera pissutigalugu tamanna aaqqiissutissaa sinnaavoq eqqortoq.

Katitigassaq 4 - Najukkani angallannermik pitsanngorsaaneq

Pilersaarutit angisuut eqqaassanngikkaanni aningaasaliiffissanik annikinnernik, angaallannermi attaveqaatinik toqqaanermut sunniuteqartussaannngitsunik peqarpoq, taakkuli angallasseriaaseq sunaluunniit toqqaarneqaraluarpat naammassissallugit pitsaasuussaaq – maannarpiaq imminnut akilersinnaassammata.

Angallannermik pitsanngorsaananissamut periarfissat, sanaartugassat eqqarsaatigalugit soqutiginaatillit pingaartumik tassaapput nunatsinni sumiiffinni assigiinngitsuni mittarfiit minnerit sanajuminarnerusunik taaneqartartut. Siullermik mittarfiit taakku iluaqutissartaat tassaavoq nunap immikkoortuini mittarfinnut naleqqiullutik annikinnerusunik ingerlatsinermut aningaasartuuteqarfiusarmata, aappaanilu timmisartut minnerit akulikinnerusumik tikissinnaapput, tamannalu nunatsinni sumiiffinni inukiffiusuni iluaqutaasarpoq.

Ittoqqortoormiini mittarfiliornissaq immikkut soqutiginaateqarpoq. Ilaatigut sumiiffimmi tassani qulimiguulinnik atuijunnaarsinnaaneq periarfissinneqassammat, ilaatigullu ullumikkut Nerlerit Inaannut Mestersvigimullu takornariartarneq Ittoqqortoormiit illoqarfiannut nuunneqarsinnaammat.

Suliassat minnerit taakku sunniutissaat assigiippoq, tassalu najukkami attaveqaatit kisimik sunnerneqassapput, taamaattumillu suliassanut allanut attuumassuteqanngitsutut nalileruminarnerullutik.

Nerlerit Inaanni mittarfiup Ujarassuarnut (Ittoqqortoormiit) nuunneqarnissaa

ARCO 1985-imi Nerlerit Inaanni (Constable Pynt) mittarfiorpoq, uuliaqarneranik misissuineranut atatilugu atorneqartussamik. Mittarfik 1991-imi Namminersornerullutik Oqartussanut tunniunneqarpoq. 1985-imili mittarfiup taassuma aammalu Kalaallit Nunaata sinnerata Islandillu akornanni timmisartuussisoqartarpoq, tassanngaanniillu qulimiguulik atorlugu Ittoqqortoormiinit ingerlaqqittoqartarluni. Najukkami tassani illoqarfimmut qaninnerusumi mittarfiliortoqarnissaa kissaatigineqarpoq.

Tunumi assartuinermi aningaasaqarneq pitsanngortinniarlugu mittarfiup nuunneqarnerani aningaasatigut tunngavissat misissorneqassapput. Ittoqqortoormiini eqqaanilu qulimiguulik atorlugu timmisartuussisarnermut aningaasartuutit 2006-imi 6 mio. kr.-it missaanniissimapput.

Mittarfik nutaaq Nerlerit Inaanni, nutaamik mittarfiliornikkut matuneqartussatut naatsorsuutigineqartumi angallassinermi sullissinerup assinganik sullissisinnaasaaq. Nerlerit Inaanni mittarfik 1000 meteriuvoq, ujaraaqqanik qalligaalluni, mittarfillu atorulersugaavoq, radiofyririk piligaalluni mittarfillu qulleqarluni.

Sivikitsumik misissuinermi illoqarfimmut qanittumi mittarfiliorfiusinnaasut arlallit nassaarineqarput. Takussutissiaq sumiiffinnik missingersuutinillu nassuiaaffiusoq kingulianiittoq takuuk.

Mittarfimmut ujaraaqqanik qallikkamut 1000 m-imut missingersuutit, inissiivissatut siunnersuut A, B aamma C

Taaguut	Najugaq pillugu nassuiaat	missingersuut (mio. kr.)
Mittarfik A	Mittarfik A Uunartimiit avannamut 4 km-inik ungasissusilimmiippoq, avannamut kitaata missaaniilluni. Mittarfik sissami manikanersumiippoq, ujaraaqqat katersuussimasut annertullutik aammalu qaava qaqqartaqalaarluni. Mittarfimmut kaajalukaarfiusussap annersaa immap qulaaniippoq, kisiannili timmisartut sukkasuut illoqarfiup avannaani nuna portusooq qulaavaasariaqartassallugu. Illoqarfiup mittarfiullu akornanni aqqusineq akisussaaq. Mittarfik 1199 meterinut tallilernerqarsinnaavoq aammalu mikkiartornermut atortut appasinnerusumik minnerpaaffilernerqarsinnallutik.	126
Mittarfik B	Mittarfik A-p inissisimaffiani, kisiannili avannamut kimmukanneq-kujammut kangimukanneq saatillugu. Mittarfik nunami qutaarluunerusumiissaaq, tassanilu qaqqap annertunerusinnaanera naatsorsuutigineqartariaqassaaq. Mittarfimmut kaajalukaarfiusussap annersaa immap qulaaniippoq. Illoqarfiup mittarfiullu akornanni aqqusineq akisussaaq. Mittarfik 1199 meterinut tallilernerqarsinnaavoq aammalu mikkiartornermut atortut appasinnerusumik minnerpaaffilernerqarsinnallutik.	132
Mittarfik C	Illoqarfiup avannamut kitaani kuup akua siammasissorujussuvoq, tassanilu mittarfik C avannamut kimmukanneq-kujammut kangimukanneq sammitineqarpoq. Mittarfik nunamut issuunerusumut inissinneqarsimassasoq ilimanarpoq. Mittarfimmut kaajalukaarfiusussap ilaa immap qulaaniippoq ilaalu nunap qulaaniilluni. Timmisartut sukkasuut nuna portunerusoq qulaavaasariaqartassavaat. Illoqarfiup mittarfiullu akornanni aqqusineq naanneruvoq, sumiiffinnullu allanut naleqqiullugu akikinnerulluni. Kiisalu kuup kussinertaani ujaraaqqanik piaaviliassap ammarneqarnissaanut atatillugu aqquserniornissaaq pilersaarutigineqarpoq. Mittarfik 1199 meterinut tallilernerqarsinnaavoq, kisiannili mikkiartortarnermi atortut appasinnerusumik minnerpaaffilernerqarsinnaanatik.	101

Najoqqutarisaq: "Angallannermut sanaartukkat, Sanaartukkanut nassuiaatit missingersuutillu" (suliap ilaa: Ittoqqortoormiini mittarfik), 27. maj 2004, Mittarfeqarfiit

Ittoqqortoormiit eqqaanni mittarfiliornermi pilertornerusumik akikinnerusumillu assartuinikkut kommunimut isertarnissap anisarnissallu saniatigut timmisartuussisarnerit akulikinnerulernissaat, tamatumalu saniatigut takornarianit isertitat amerliartornissaat naatsorsuutigineqarpoq. Nunap immikkoortuani suli qulimiguulimmik atugassaqartitsisoqassaaq. Aalajangiisoqannginnerani inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu iluaqutissat ajoqutissallu nalilersorneqartariaqarput.

Illoqarfinni minnerni sanajuminartunik mittarfiliortiterneq

Illoqarfinni minnerni arlalinni mittarfinnik sanajuminartunik sanaartornissamut periarfissaq angallanermut aningaasaqarneq eqqarsaatigalugu naleqqunnerusoq paasinarsisinnaavoq, tamatumani qulimiguullinnik atuijunnaarnissaq periarfissinneqarpat.

Teknikkikkut/sullissinikkut piumasaqaatit iluarsaannerisigut qanoq iliorluni maanna Kalaallit Nunaanni sanaartukkanut mittarfiillu ingerlanneqarnerinut aningaasartuutit annertuumik appartinneqarsinnaanersut paasineqarnissaat siunertaralugu 2000-imi suleqatigiissitamik Danmarkimit taamatullu Kalaallit Nunaannit peqataaffigineqartumik pilersitsisoqarpoq.

Suleqatigiissitaq Mittarfeqarfinnit aamma Statens Lufthavnsvæsenimit peqataaffigineqartoq nalunaarusiaminik 2001-imi tunniussivoq ("Sumiiffinni qutaarluusunik nunataqartuni mittarfiit pillugit suleqatigiissitap nalunaarusiaa"), tassanilu naatumik oqaluttuaralugu kalaallit mittarfiisa mittarfinnik maanamut suliaasartunit "sanaartoruminarnerusunik" inissaqartitsiviusunik sanaartornissamut periarfissaqarnera inerniliissutigineqarpoq. Ineriartorneq piumasaqarnerlu ilutigalugit piffissap ingerlanerani mittarfiit sanaartoruminartut annertusarneqarsinnaapput, aammalu timmisartut annerusut atorlugit timmisartuussinermi angallavinnut ilanngunneqarsinnaallutik – taamatullu nunap immikkoortuini mittarfiit maanna atorneqartut piginnaanermikkut appartinneqarsinnaanerat eqqarsaatigineqarsinnaalluni.

Aningaasaqarneq eqqarsaatigalugu mittarfiit sanaartoruminarnerusut makkuninnga iluaqutissartaqarput:

- Aningaasaliissutissat (mittarfiup qalliutaa il.il. apeqqutaallutik) Maniitsumi, Sisimiuni, Aasianni Qaarsuni Upernavimmilu mittarfiit nutaat assinginik mittarfiliornermut aningaasartuutinit appsinnerussapput.
- Ingerlatsinermut aningaasartuutissat ataatsimut isigalugit annikillisinneqangaatsiartussatut naliliiffigineqarput.

Timmisartunut nutaanut minnernullu ingerlatsinermut aningaasartuutissat mittarfinnik ingerlatsinermi sipaarutissanut, tassalu siunissami mittarfinnik pioreersunik talliliinnginnermi sipaarutissat, kiisalu qulimiguullit atorlugit assartuinerup timmisartut suluusallit atorlugit assartuinerup allanngortinneqarnerani nallersuunneqassapput. Taamaattumillu taamatut allannguinerup inerneru taamaallaat mittarfinnik aningaasartuutini timmisartut ingerlanneqarnerinut aningaasartuutitut allanngortinneqarnerannik kinguneqassappat tamanna naapertuutissanngilaq.

Kinguliani takussutissiami illoqarfinni Nanortalimmi, Qasigianguani Qeqertarsuarnilu mittarfinnik minnerusunik sananermut aningaasartuutissat missiliorneqarput. Mittarfiit taakku aallaqqaamut mittarfittut minnerusutut, timmisartut suluusallit maanna qulimiguullit atorlugit angallassinermut atorneqartumut taartaasussat atorlugit sumiiffimmi tassani angallanermut atorneqartussatut sananeqarnissaat eqqarsaatigineqarpoq.

Mittarfiit sanaartoruminartut – sananeqarnerini aningaasartuutit (missiliuusiat)

<u>Illoqarfik</u>	<u>Mittarfik 780 metri ujaraaqqanik qalligaq (mio. kr.)</u>
<u>Nanortalik</u>	<u>52</u>
<u>Qasigiannuguit</u>	<u>57</u>
<u>Qeqertarsuaq</u>	<u>45</u>

Najoqqutarisaq: "Najukkani mittarfiit, Sanaartukkanut nassuiaatit missingersuutillu", Mittarfeqarfiit, 27. maj 2004

Mittarfiup inissiffissaa, illoqarfimmi tassani pingaarnertut misissuiffigineqartoq kingusinnerusukkut 1199 meterimut talliliinissamut periarfissaqarpoq.

Mittarfiit sanaartoruminartut tikikkuminartullu misissuinernut, Kujataani aammalu illoqarfinni minnerusuni nunaqarfinnilu annerusuni attaveqaatinik ineriartortitsineq pillugu suleqatigiissitamit suliarineqartunut ilaapput.

Naggasiineq

Kapitalimi matumani takuneqarsinnaasutut nutaanik sanaartornikkut angallannerup ilusaata nukittortinneqarsinnaaneranut periarfissatsialaat arlaqarput.

Tamanna oqaatigereerlugu tamatuma peqatigisaanik malugineqartariaqarpoq, angallannermut attaveqaatinut aningaasaliissutissat pisortat aningaasaliissutissaasa annertuumik ilagimmatigik. Siunissami attaveqaatissat ilusilerneqarnera ineriartornerup ingerlaqqinnissaanut kaammattuutaassaaq kiisalu inuussutissarsiornermut innuttaasunullu iluaqutaasumik assartuinermi aningaasaqarnermik peqqissumik pilersitsiviussalluni. Angallannikkut attaveqaatit annertusarneqarnissaat inuiaqatigiinni suliassaqarfinnut allanut nipilersoqataavoq. Isumalluutit killeqarnerat anguniagaqarfiusumik suliniuteqarnissamut aammalu ineriartornerup ingerlaqqinnerani aalajangersimasumik siunnerfeqarnissamut piumasaqaateqarfiuvoq.

Kapitali 5 Iliuseqarnissaq nunallu iluani isummat naapiffiat

Arlaleriarluni erseqqissaatigineqareersutut piffissamut ungasissumut ersarissumillu pilersaarusiornissaq inuiaqatigiit maanna siunissamilu attaveqaatinut sanaartukkanit annertunerpaamik pissarsisinnaanissaannut pingaaruteqarpoq.

Taamaattumik Naalackersuisut 2004-mi iliuusissatut pilersaarummik, isumalluutissaareersut tunngavigalugit pimoorussilluni suliniuteqarnissap qulakkeernissaanik siunertaqarfiusumik saqqummiussaqaqput. Politikikkikut allaffissornikkullu qitiusumik pilersaarusiornierup ulluinnarni ajornartorsiutinik piffissamullu ungasissumut pilersaarutinik – tassalu pilersaarutinik amerlasuutigut angallannermut attaveqaatit pitsaanerumumik atorluarneqarnissaannik qulakkeereqataasussanik – kinguartitsiviusunik piffissamut qanittumut aqqiissutaagalartunik kinguneqannginnissaa pingaaruteqarpoq. Taamaattumik ullumikkut killilersuutaasartunut taarsiullugu siunissami periarfissat siunnerfigineqarnissaannut piffissanngorpoq.

Matuma kinguliani Naalackersuisut aalajangernissap ingerlanissaa qanoq iliorlutik pilersaarusiorsimanageraat naatsumik nassuiarneqarpoq, tassanilu iliuusissatut pilersaarutip immikkoortuata tulluip, tassalu "Nunap immikkoortuisa akornanni Kalaallilu Nunaanniit Danmarkimut nunanullu uatsinnut avatangiisunut attaveqaatit pitsaasuunissaat siunnerfigalugu mittarfiit aqqiissuussaaneriniq allanngineq umiarsualivinnillu annertusaanissamut pilersaarutip akuerineqarneri"-nut tunngasup, iluatsilluartumik naammassinissaa qulakkeerneqartussaavoq, aammalu siunissamut nassuiaat manna suliamut tassunga qanoq ililluni taputartuunneqasansersoq aalajangerneqartussaalluni.

"Attaveqaatinut sanaartukkat pillugit nunap iluani isummat naapiffiat"-nut atatillugu Naalackersuisut aalajangerniarnerisa ingerlanissaa

1. Inatsisartut 2006-imi ukiakkut ataatsimiinnerat

"Angallannermut tunngatillugu sanaartornissamut periarfissat pillugit nassuiaat – Angallassineq pillugu ingerlatsinermi iliuusissanut pilersaarut immikkoortut aappaat" saqqummiunneqassaaq. Nassuiaammi siunertarineqarpoq angallassineq pillugu politikikkikut suliat maannarpiaq killiffiisa nassuiarneqarnissaat, kiisalu Naalackersuisut angallassineq pillugu politikkimut tunngatillugu takorluugaasa pingarnerit ilisaritinneqarnissaat. Tassalu nassuiaammi sanaartugassat arllallit, Naalackersuisut inuiaqatigiit aningaasaqarnerat pillugu isumaliutersuutaasussanut ilaasariaqartutut naliliiffigisaat, Naalackersuisut ukiuni tulluittuni angallannermi sanaartugassanut aningaasaliiffigisassatut siunnersuutigisassaannut tunngaviliisussat saqqummiunneqarput. Tamatuma saniatigut 2006-imi ukiakkut ataatsimiinnermi katitigassani siullermi – Umiarsualiviit pillugit nassuiaammi ilanngunneqartunit suut erngerlutik aallartinneqarsinnaaneriniq, aammalu suut ima annertuginersut, allaat ingerlatsinermi aningaasaqarneq misissuiffigeqqissaarneqaaqqaartariaqarluni, tassungalugu atatillugu suliasat ingerlanissaannut pilersaarusiortoqaqqaartariaqarluni siunnersuummik saqqummiussisoqassaaq. Kiisalu Naalackersuisut aningaasaliisussarsiornissamut aammalu attaveqaatinut suliniutit niuernikkut ilimanaateqartut ingerlanissaannut pilersaarusiornissamut aningaasaliisoqarnissaa siunnersuutiginiarpaat.

2. Naalackersuisut missingersuutit pillugit isumasioqatigiinnerat – 2007-imi upernaakkut/aasakkut

Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik nalilersuinermi angusat, Naalakkersuisut qaammatit tulliuuttut ingerlanerini "Kalaallit Nunaanni Angallannerup ilusaa: Aalajangernissamut sakkussaq"-mit pissarsiarisassaata tunngavigalugit, Naalakkersuisut 2007-imi upernaakkut/aasakkut missingersuutit pillugit isumasioqatigiinnermut atatillugu suliassat katitigassat aappaanni pingajuannilu ilaasussat aningaasalersorneqarsinnaanerinit siunnersuummik saqqummiussissapput. Naalakkersuisut anguniagaraat suliassat ataasiakkaat maannangaaq ingerlatsinermi aningaasaqarnermut tunngasuunik misissueqqissaartoqareersimassasoq, aammalu misissuinermi paasisat pitsaasimappata taakku suliat ingerlanissaannut pilersaarut suliarilluagaq aqutugalugu saqqummiunneqarsinnaapput. Suliassanut allanut tunngatillugu aallaqqaammut aningaasaliisussarsiornissamut misissueqqaarnissamullu aningaasanik immikkoortitsinissaq pineqarpoq.

Naalakkersuisut aallarniutugalugu tunngavilersuutigisaattut Kalaallit Nunaannut isaariassaq (-t) paasisaqarfiginissaat aalajangersarneqarnissaallu pingaaruteqarpoq, attaveqaatit sinneri angallannermit tassannga annertuumik sunnerneqartussaammata.

3. Inatsisartut 2007-imi ukiakkut ataatsimiinnissaat

2007-imi angallanneq pillugu ingerlatsinermik nassuiaat, inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik angallannermillu naliliissutinik, "Kalaallit Nunaanni Angallannerup ilusaa: Aalajangernissamut sakkussaq", Namminersornerullutik Oqartussat aamma Danmarks Tekniske Universitetimi Angallannermut Assartuinnermullu immikkoortortap suleqatigiillutik suliarsaa tunngavigalugu suliarinqartunik imaqartoq saqqummiunneqassaaq. Naalakkersuisut tamatumunnga atatillugu "Attaveqaatinut sanaartukkat pillugit nunap iluani isummat naapiffiat"-nut siunnersuummik, sanaartornermut inatsisut imaluunniit suliassaqarfimmut pilersaarutit ilusiligaasumik saqqummiussissapput. Tassani suliassat tamarmik saqqummiuteqqinneqassapput, ilaatigut inuiaqatigiit aningaasaqarnerat tunngavigalugu nalilersueqqissaarnernik, ilaatigullu suliassat inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut iluanaarutaasinnaasutut paasineqartut ingerlanneqarnerini aningaasaqarnikkut naliliissutinik ilaqartinneqassallutik.

Naalakkersuisut taamaalillutik naatsorsuutigaat ukiup tulliani nunap iluani isummat ataatsimut naapsinnerisigut siunissami nunarput tamakkerlugu attaveqaatissat pillugit assammikkumaartugut.